

НОВІ ДНІ

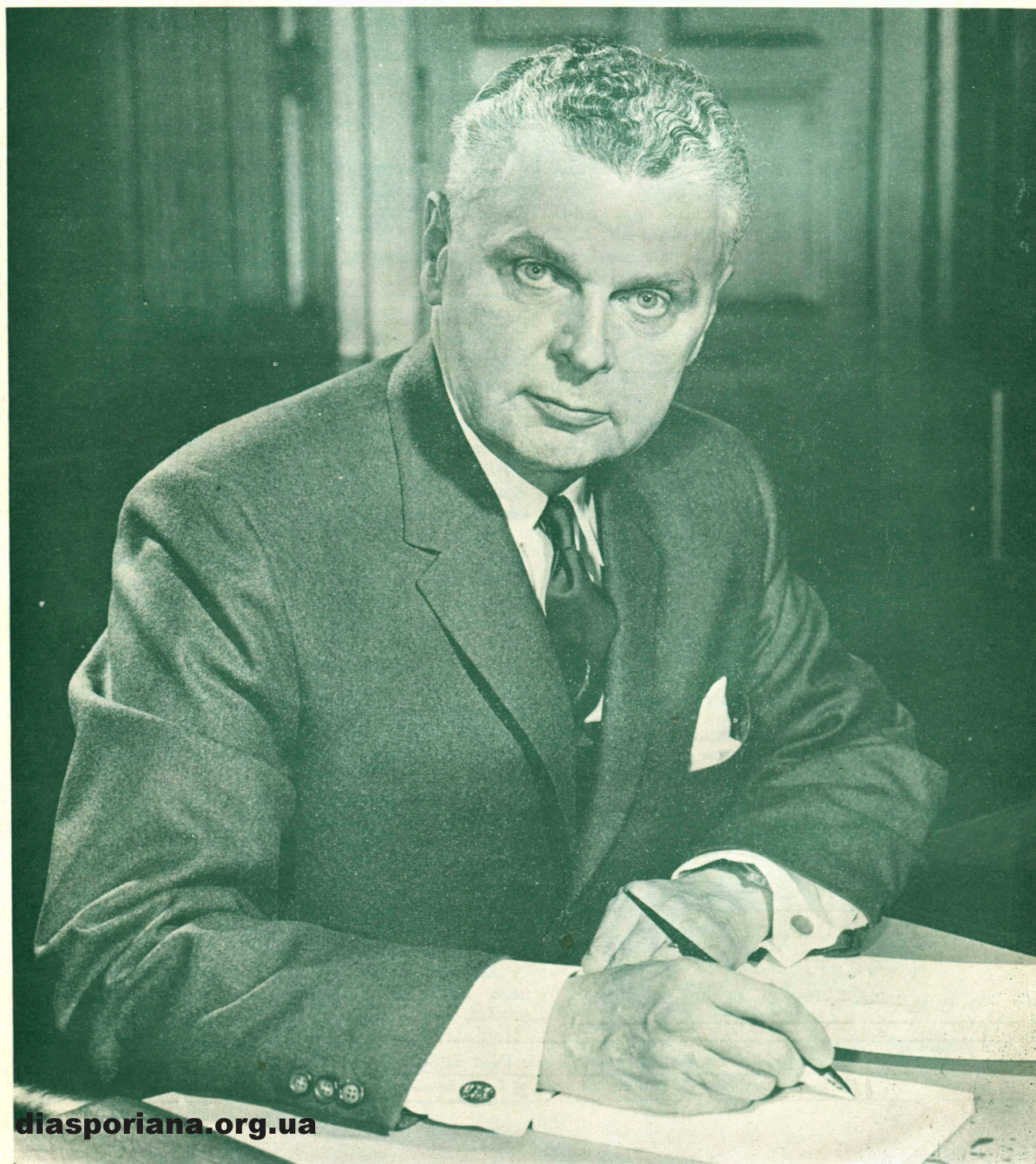
• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XII

ЛИСТОПАД — 1961 — NOVEMBER

Ч. 142

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Рильський М. — Осінній холодок	1
Павличко Д. — Рідна мова, поезія	1
Малишко А., — Пейзаж, поезія	1
Муратів І. — Земля батьків	1
Дорошко П. — Київ, поезія	1
Галан А. — Невигадане, оповідання	2
Юриняк А. — "Наука життя", оповідання	5
Розгін І. — Ювілей вченого і громад. діяча	8
Волиняк П. — Вони дивляться у майбутнє	11
Ромен Л. — Базар, поезія	19
Черненко О. — Сіт венія вербо	20
Олійник С. — Становище критика, сатира	20
Інформативні матеріали. Огляд преси. Рецензії.	
Некрологи. Листування. Бібліографія.	

Коректорський недогляд:

У числі 141 (жовтень, 1961 р.) на стор. 15-ій випав підпис статті "Недовершений задум". Стаття належить В. Сварогові, що читачі бачать із змісту (на другій сторінці обкладинки того ж числа). Перепрошуємо шановного автора й читачів за цей недогляд. Редакція

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Проф. М. Н., Нью-Йорк, США	31.50
Свириденко П., Форт Вілліам, Канада	6.50
Ф. Л., Оттава, Канада	5.00
Вац Іван, Філадельфія, США	2.50
Сачківський Д., Торонто, Канада	2.50
Мілянський С., Нью-Гейвен, США	2.00
Р. М., Торонто, Канада	1.50
Литвяк Т., Едмонтон, Канада	1.50
Шинкаренко С., Торонто, Канада	1.50

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$ 3.50, піврічна \$ 2.00
США — річна: \$ 4.00, — піврічна: \$ 2.50 амер.
Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми).
Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:

"Peremoha", 25 de Mayo 479 (26),
Buenos Aires, Argentina

Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Address:

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

о. П. Стефук, Толстой, Канада	1.50
Гавалешка Ю., Монреаль, Канада	1.50
Кузьменко Варвара, Форт Вілліам, Канада	1.50
Сокіл Яків, Бруклін, США	1.00
Даниленко В., Мінеаполіс, США	1.00
Сіренко П., Лашін, Канада	1.00
Ю-ко І., Торонто, Канада	1.00
Бойко Федір, Торонто, Канада	1.00
Татарко Параска, Рочестер, США	1.00
Ковалевський М., Сан Пол, США	1.00
Ластук В., Торонто, Канада	1.00
Преорчук-Ясінська А., Джілонг, Австралія	20 шіл.
Срібна П., Джілонг, Австралія	10 шіл.
Куріленко О., Бурвоод, Австралія	10 шіл.
Бондаренко І., Воркестер, Англія	10 шіл.

Сердечно дякуємо всім за допомогу!

Редакція

ДО ВІДОМА ВЧИТЕЛІВ І БАТЬКІВ:

1. "Граматика української мови" (фонетика й морфологія) Д. Кислиці вже вийшла другим виданням і розсилається замовникам. Видання поправлене, збільшеного розміру. Ціна книжки тепер — 1.70 дол.

2. "Гесграфія України" вже в роботі, але просимо не слати грошових замовлень доти, поки не буде повідомлено про її вихід. Тим більше, що й ціна її ще неустановлена.

Сподіваємось, що вона вийде перед різдвяними святами.

З НОВИХ ВИДАНЬ

Микола Садовський, ДОРОГА ДО МИРУ Й ДОБРА, стор. 477, накладом автора, Саскатун, Канада, 1961.

Митрополит Іларіон, НАВЧАЙМО ДІТЕЙ СВОЇХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, проповіді, стор. 63, в-во "Віра й Культура", Вінніпег, Канада, 1961.

Проф. Євген Онацький, УКРАЇНСЬКА МАЛА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ, книжка VIII, літери Ме — На, стор. 951-1076, видання Адміністрації УАПЦеркви в Аргентині, Буенос Аїрес, 1961.

Софія Парфанович, ВІРНИЙ ПРИЯТЕЛЬ, оповідання з життя домашнього kota, літературний і мовний коректор А. Юрилик, рисунки й мистецьке оформлення Оксани Мошинської, стор. 207, у твердій оправі із золотими витисками, тираж 2.000, в-во Миколи Денисюка, Чикаго, США, 1961.

Галія Лагодинська, ДО СОНЦЯ — ДО ВОЛІ, мандрівка юности, літературна й мовна редакція: Анатоль Калиновський та Іван Боднарчук, мистецьке оформлення Оксани Мошинської, стор. 254, у твердій оправі із золотими витисками, тираж 2.000, в-во Миколи Денисюка, Чикаго, 1960.

Федрі Онуфрійчук, СВІТ РОСЛИН У ТВОРАХ Т. ШЕВЧЕНКА, передмова проф. д-ра Ю. Мулика-Лущика, вступна стаття автора, стор. 52, тверда оправа із золотими витисками, "сорочка" роботи М. Молодажина, накладом автора, Йорктон, Канада, 1961.

Це винятково чепурне й культурне видання, чимало ілюстрацій, видання присвячене століттю з дня смерті Кобзаря України.

ЦЕРКВА Й ЖИТТЯ, орган Українського Православного Братства ім. митрополита Василя Липківського, ч. 4/25, липень-серпень 1961, стор. 24, Чикаго, США.

Сучасна поезія в Україні

ОСІННІЙ ХОЛОДОК...

Осіnnий холодок над спраглою землею
Шатро гаптоване широко розіп'яв
І з рук його падуть, як з рога Амальтеї,
Плоди, налиті вщерть, і довгі пасма трав.

О груди, радістю осінньою налиті,
Прозоросте думок і сило синіх жил!
Як сонце, перейти хотів би я по світі,
Щоб з усміхом зайти за мідний небосхил.

Мені не вславитись ділами голосними,
І може в битвах я покину меч і щит,
Та люблю вірити, що знов земля цвістиме
І новий плід зачне, і вродить новий плід.

Максим Рильський

РІДНА МОВА

Якби я втратив очі, Україно,
То міг би жити, не бачучи лугів,
Поліських плес, дніпровських берегів,
Де на покосах, наче хвилі, сіно.

Мені і в непроглядній пільмі днів
Твоя лунала б мова солов'їно,
І світ, що ти дала мені у віно,
У сьйві слова знову б заяснів.

А глухоти не можу перенести,
Бо не замінять співу мертві жести,
Ні вся природа та краса твоя.

Глядіть на труд всечасної обнови,
Але не чуть твоєї пісні-мови —
Ото була б загибель — смерть моя.

Дмитро Павличко

П Е Й З А Ж

Блакитна осінь сяє в берегах,
І помідори спіють, як пожари,
Буй-тури вітру мчаться на лугах,
Рогами заплітаючися в хмари.

Хміліє мед у вуликах сухих,
Бджола бринить, як промінь, віковично,
І плід, мов серце яблунь молодих,
У груди саду гупає ритмічно,

І сам я тут, обнявши долину,
Ряснію, множусь, дишаю травною,
І вся земля натягує струну
Між сонцем і людиною живою.

А Малишко

ЗЕМЛЯ БАТЬКІВ

Україно, що мені робити,
Щоб, на час покинувши тебе,
Як твої, любити інші квіти,
Інший степ і небо голубе?

Україно, де узяти сили,
У які поринути гаї,
Щоб мене на крилах снів носили
Ще якісь пісні, як і твої!?

Жайворонок мріє над полями,
Сіють пух тополі навесні...
Може ця любов — родинні плями
На порозі в день новітній? Ні!

Ладен я життя своє віддати
За братерство й мир на всій землі,
Та без тебе... Україно, мати,
Зернятко ж бо я в твоїй ріллі.

Навіть десь у безмірі космічній,
У пустельній темряві німій
Ти для мене будеш сонцем вічним,
Непохитним ґрунтом, краю мій!

Igor Муратів

К И І В

Він похвали собі не просить,
Минуле є, майбутнє є.
Над часом сміливо підносить
Чоло увічене своє.

Не раз руйнований, згорілий,
Цвісти лишається, не тліть,
Зміцнілий і помолоділий
Стає на грань тисячоліть.

І літописними листами
До нас звертається живий.
Своя краса, своя постава,
Свій голос і характер свій.

Чи день, чи ніч — забув про спокій,
Працює. А внизу під ним
Реве та стогне Дніпр широкий,
Залитий сьйвом вогняним.

В наш край прибувши, неодмінно
Заморський гість у свій маршрут
Попросить Київ старовинний
Занести, щоб побути тут,

Щоб у роботі, в творчій зльоті
Його побачить і відчуті,
Щоб не лише в малім блокноті,
А в серці нести в дальшу путь.

Для нас же Київ і сучасне,
І те, що діялось в віках,
Оберіга, подій учасник,
На заповітних сторінках.

Це вам, сучасники й нащадки,
Все вам належить, не комусь...
Твої джерела і початки
У ньому, Україно-Русь!

Петро Дорошко

НЕВИГАДАНЕ

Кабінет Народного Комісара Освіти УСРР блистів, як вилізаний. Але жодної розкоші в ньому помітно не було. Крім обов'язкового портрета Леніна та ще модної в той час картини розстрілу двадцяти шістьох бакинських комісарів, на стінах більш нічого не висіло. Стояв масивний письмовий стіл, мабуть, ще з реквізованих у "буржуїв". На столі — не менш масивний чорнильний прилад з багатьма ручками й олівцями. Товстий, ще неторкнутий бльокнот з видруктованим угорі штампом "Народний Комісар Освіти Української Соціалістичної Радянської Республіки" лежав на столі, проти крісла. Попід стінами стояло зо два десятки звичайних, так званих, "віденських" стільців.

Сьогодні цей храм, чи, пак, штаб української культури очолює щойно призначений нарком, Микола Олексієвич Скрипник.

Численні приміщення Наркомосу так само були вимиті й вишкребані. Службовці, в міру можливості, вдягли свої кращі, святкові убрання, хоч у той напівголодний і напівроздязнений "відрізок часу" ніхто особливо не міг похвалитися зовнішнім виглядом. Аби лише не було дірок і латок на видних місцях.

І ось по кімнатах пішов шелест: Ш-ш-ш-ш... Приїхав... Іде...

П'ятидесятисемилітній нарком бадьоро ніс по сходах угору своє сухорляве тіло. Очі з-під кошлатих брів дивились наче перед собою, а насправді уважно оглядали кожен куточок і кожне обличчя, що зустрічалося в дорозі. "Ач, як причепурили!" — подумав нарком і посміхнувся, прикривши ту усмішку сірим від сивини вусям.

Вигідно відкинувшись на спинку крісла, новий господар високої установи замислився. "От... Треба вивчати ще незнану галузь... Правда, я ні чорта не знав спочатку і в попередній, у юстиції, але не святі горшки ліплять. Колись учився, пробував усього потроху та не дали закінчити"...

А закінчити, справді, було тяжко. Надто експансивним характером нагородила мати-природа молодого Миколу Скрипника й дуже уважно була до нього царська поліція. Проте, він давав собі раду і з нею. Був ловлений, запротований у Сибір несходимий і щасливо тікав звідти не раз і не два, а сім разів, сміючись над своїми сторожами. Ех ви, мовляв, куролови! Мотався по білому світі, де тільки не був, і нарешті знов побачив свою батьківщину, опинившись у складі харківського комуністичного уряду.

Скрипник натиснув кнопку, вгорі якої було позначено "Секретар".

— Сідайте, товаришу, познайомимось. Давно працюєте в Наркомосі?

— Три роки, товаришу наркоме.

— Це добре. Значить, знаєте всіх і вся. От-

же, принесіть мені спочатку список службовців Наркомату, розкажіть трохи про їхні здібності, а потім пройдемося по всіх закапелках і поглянемо. Я мушу знати в обличчя кожного, навіть реєстратора й кур'єра. Це моє правило.

Декого з чільних партійних службовців установи Скрипник зустрічав раніше й вітався з ними не без гумору:

— Бач, де довелося зустрітись! Хто б думав! Отже, будемо жити мирно, чи сваритиме-мось?

У шкільному відділі Скрипник зауважив ставну дівчину, стрельнув у її бік очима й коло неї, першої, спинився.

— Ну, здоровенькі були! Скажіть, на що скаржаться школи?

Дівчина була зовсім юна, може, сімнадцяти, чи вісімнадцяти років. Русяве, в гарних кучерях волосся її схвилювано заколивалось, щоки почервоніли. Вона підвелася з місця, глянула чорними зірками-очима на сивого наркома й відповіла:

— Скаржаться, товаришу наркоме, пайок малий, нема чим жити...

— Пайок... Хіба я видаю пайки? Мені цікаво, як іде навчання в школах.

Після обходу кімнат, Скрипник знову сів за стіл у своєму кабінеті й забарабанив пальцями по настільному склі.

"Цитадель української культури, — думав він, — аякже! Стараються відповідати по-українському, бо нарком так говорить, а попросив би заспівати пісню "Ой, був та й нема, та й поїхав до млина", то, мабуть, почув би у відповідь: "Ой, бил та й нетугі, та й поїхал на мельницю"... Ні, пождіть, я вам мозки вставлю на своє місце..." І тут же пригадав Скрипник, якою чистою мовою відповідала йому дівчина з відділу шкіл. Хто вона? Яка в неї освіта? А видно, що розумне дівча"...

Скрипникові в особистому житті не щастило. Була жінка та загубив. Була й друга, не жінка, а "сожительниця", таке собі обивательське, нецікаве сотворіння, з яким давно все закінчено. З рідні в наркома крутився десь племінник, Леонід Скрипник. Хлопець здібний, письменник, написав цікаву книжку "Будинок примусових праць", але... цей сюжет він вивчив на власній практиці й нема чим дядькові гордитись. А крім того, в Леоніда так звані "умові заскоки"... Оце не так давно отримав Микола Олексієвич "сльозного" листа від племінника з психіатричної лікарні. Пише: "Дорогий дядьку! Ви ж там якийсь нарком. То напишіть оцим сучим синам, щоб не тримали мене під замком в їхній дурацькій лікарні, бо я зовсім здоровий".

Дядько написав. Не племінникові, а дирекції лікарні. І зміст того листа був такий: Прошу

вас тримати хворого Леоніда Скрипника, аж доки остаточно не вилікує.

З того часу зв'язок між рідними припинився, бо про дядькову просьбу довідався Леонід і вийшовши на волю, говорив знайомим:

— Ви думаєте, що я маю протекцію... Цур їй і пек! Зіпсувався дядько, а раніше був доброю людиною.

Минуло кілька місяців. Скрипник відбув об'їзд українського терену. Відвідав губерні, округи й деякі райони, а відвідавши, довго скріб собі потилицю.

“Де ж та українська мова в українській державі? Нема. А в ліпшому випадку — суржик, “смесь українского с нижегородским”...”

Скрипник надувся й поставив питання перед ЦК партії. Тодішній генеральний секретар, поляк Косіор, замахав руками:

— Ніколай Алексеевіч, ти видумуєш совсем ненужное. Какая українізація? Зачем? Вот посмотришь, что тебе скажет Москва...

Але Скрипник не розгубився. Він “катанув” у Москву, до ще живого Леніна, а Ленін по-філософському, чи, може, достатньо не вдумавшись у наслідки свого дозволу, сказав:

— Українці хотят рідной мови? Дайте їм хоть і две мови!

Так, чи інак, Скрипник виграв. У губерні, округи й райони поїхала директива про створення курсів української мови при установах, про обов'язкове знання мови, про звільнення з посад службовців, які ігноруватимуть директиви.

Нарком Освіти відзначався великою енергією не лише в службових справах. Він вирішив упорядкувати своє нецікаве особисте життя. Справді, для чого йому самому цей особний будинок на Ветеринарній вулиці? Для чого стільки порожніх кімнат? 57 років ще не старість, тим більше для чоловіка з українського роду. Марія, ота дівчина з шкільного відділу, що сама нагадує школярку, влаштувалась у серці Скрипника, як у себе вдома... Вона вже давно стала секретарем (а не звичайним службовцем) відділу й часто носила на підпис до наркома різні офіційні папірці. Тож одного разу Скрипник, з властивою йому прямолинійністю, сказав:

— От що, Маріє... Вам 18, мені 57. Строго кажучи, ви майже могли б бути мені внучкою. Але в разі ви нікого не любите, виходьте за ме-

НОВИНА!

НОВИНА!

Поступила в продажу збірка гуморесок, гумористичних нарисів, лицедійств та оповідань

МИКОЛИ ПОНЕДІЛКА

“СОБОРНИЙ БОРЩ”

Ціна \$3.00.

Замовляйте в будь-якій українській книгарні, або безпосередньо на адресу:

KNYHO-SPILKA PUBLISHING CO.

33 St. Marks Pl., New York 3, N.Y. USA

не заміж. Подумайте до завтрашнього дня. Порадьтеся із батьками. Я знаю, хто ваш батько. Купець, і досить великий, та це ролі не грає. Ви закінчили приватну гімназію, ви розумна людина. Кохати мене так, як би кохали молодого, не зможете, але я на те й не претендую. Головне, що ви не посоромите мене в компанії...

Відповідь Марії була позитивна й за кілька днів звільнилося місце секретаря шкільного відділу, а натомість посвітлішала й позвучнішала простора наркомівська квартира, а Скрипник став ще енергійнішим у своїх ділах.

Подружжя, хоч і не відповідне в літах, жило в мирі і згоді. Єдине, що трохи дошкуляло Скрипникові, це незмінне “Миколо Олексієвичу” збоку жінки.

— Який же я тобі “Олексієвичу”, Марусю? Чи ми з тобою далекі?

— А от, знаєш, не можу назвати тебе просто “Миколою”. Вибач, алеж не можу. Хіба я тобі рівна? Я дуже шаную тебе, Миколо Олексієвичу, і не сердься на свою Марію.

Скрипник сміявся й махав рукою.

— Добре. Ось скоро ти станеш мамою й тоді я називатиму тебе “мамуля”, а ти мене “тато”. Гаразд?

Наркоми в Україні змінювалися часто, але Скрипник був на своєму місці й стояв, як міцний дуб серед крихких дерев. Він не забув і перших слів своєї дружини про те, що в учителів мізерні “пайки” і їм нема з чого жити. Нарешті нещасні “шкраби” (шкільні робітники) почали діставати такий харчмінімум, при якому не можна було померти. Найдивнішим же було те, що українці відчували себе українцями. Після двохсотлітнього “всьо равно” пробудилось почуття національної окремішності і марно комуністична “викривательська” преса писала пізніше, що за широкою спиною Скрипника звили собі гніздечко націоналісти... Інакше й не могло бути. Українізація стала викликом “Москві-задрипанці” й неукраїнці просто казалися від того, що кінчилось їхнє царство... Високі партійні працівники скаржилися Скрипникові приблизно так:

— Ніколай Алексеевіч, что же это такое? Поехал один мой инструктор делать ревизию окружного финотдела, зашел туда і спрашивает: где можно відеть заведующего. А ему отвечают... как это? Да, вот так: Ми вас не разумеєм. Говоріте по українські!

Скрипник широко реготав і не виправдувався, а з докором говорив своєму партійному товаришеві:

— Ти ображений? Даремно. А' уяви собі, коли б хтось приїхав до РСФСР і почав говорити по-українському, вимагаючи, щоб його цілком розуміли. Це ж нісенітниця. Надалі раджу: якщо твій інструктор не знає української мови, хай їздить з перекладачем і все буде гаразд.

Скрипник явно насміявся з росіян. На засідання ЦК партії демонстративно вживав української мови, ходив у вишиваній сорочці під піджаком, а своїм близьким приятелям — редак-

торові “Вістей” Блакитному та Миколі Хвильовому казав:

— Мало кому подобається в нас українська зовнішність, а внутрішність тим більше. Та чорт із ним. Комуніст не повинен продавати, чи зраджувати свою націю. Правда, товариші?

Хвильовий задумано відповідав:

— Правда. Але не в тому річ, що ти, Миколо Олексієвичу, СКРИПНИК, а я ФІТІЛЬОВ. Блакитний, себто, Еланський — хитрий, він має прізвище, зручне на всі боки. Розбери, хто він: українець, росіянин, чи білорус. А може й поляк. Однак, важне, ХТО ЯК себе почуває. Мій папаша української мови не знав і знати не хотів, а я ось, коли починаю говорити російською мовою, то в мене наче голка під язиком...

Комуністичні ватажки вибирались на відпочинок. Чомусь усі вони любили південний берег Криму: Ялту, Алупку, або Симеїз. Скрипник хотів цього року зупинитись в Симеїзі, але Марія твердо запропонувала: Ялта! Туди вони й поїхали разом із малим, трирічним Скрипником та літньою нянею.

В Ялті, справді, зібралась добірна компанія. Був Хвильовий з дружиною і з її сімнадцятилітньою дочкою, гарною чорнявкою, закоханою в свого вітчима. Був Іван Микитенко, що тимчасово виконував обов'язки “придворного” лікаря Скрипників. А коли додати багатьох військових старшин на чолі з командармом Дубовим, то було з ким і порозмовляти, й випити, і пограти в шахи.

Скрипник чарки не любив (шкодила шлункові), зате цілими вечорами міг сидіти за столом та грати в шахи. Він забував і за жінку, й за сина, думав над ходами, комбінував різні несподівані напади й оборонну тактику.

І зовсім не зауважив старий нарком, що Марія почала десь пропадати вечорами. Та коли одного разу продзвонило на башті дві години, а дружини ще не було, Скрипник затривожився: що б це могло бути?

Марія прийшла десь коло третьої, хотіла непомітно прослизнути в ліжко й зауважила відкриті очі чоловіка.

— Де ти була, Марусю?

— Ой, Миколо Олексієвичу, ми так весело провели час. Їздили моторовим човном аж у Симеїз, а там, на березі, варили юшку з свіжої риби. Ти не сердишся?

Старий чоловік нічого не відповів. Він мав великий життєвий досвід і знав, що раніше, чи пізніше молодість потягнеться до молодости. Дякувати й за те, що першу квітку було віддано йому, що ось тут, у сусідній кімнаті, спить нащадок наркома, точно такий з вигляду, як був Микола Олексієвич у три роки...

Далі це вже увійшло в норму, чи звичку. Скрипник сідав за шахи, а жінка, повна енергії й юної приваби, летіла кудись на чергову прогулянку.

Одного дня захворів малий Скрипник. Лежав з високою температурою, постогнував, а

коло нього сидів у білому халаті Іван Кіндратович Микитенко і розмовляв з батьком.

— Не бійтесь, Миколо Олексієвичу, вилежить. Тут, у Криму, бувають дивні напади лихоманки. Отак, ні з того, ні з цього вхопить, потрусить і кине. А де ж товаришка Марія?

Скрипник похмурнів.

— Чорти б забрали твою товаришку Марію. Ось хай вона прийде...

І в перший раз відбулася між Скрипниками прикра розмова. Батько сказав:

— Знаєш, є межа для всього. Я тобі нічого досі не говорив. Але коли ти кидаєш хвору дитину й біжиш на прогулянку, цього подарувати не можна. Отже, слухай: якщо такий випадок повториться, ти дістанеш від мене розлуку й не дістанеш сина. Зрозуміло?

З того часу жінка вгамонилась і приїхала до Харкова “тише води, ніжче трави”, тільки довірочно призналась Микитенкові:

— Розлуки я не дуже боюсь, алеж люблю дитину. А Микола Олексієвич — це така цяця, що, справді, не дасть мені й поглянути на неї, коли б ми розлучились.

Життя, спотикаючись, бігло далі. Вже утвердився на всіх чотирьох лапах вождь народів, просторів і часів, богорівний Йосип Джугашвілі, вже почав він свої тяжкі експерименти з вигаданими куркулями й невігданою колективізацією. А Скрипникова спина, як і раніше, була обернена до Москви, він робив Україну українською, бодай, у свідомості її громадян, бодай, під комуністичним прапором...

До кабінету Скрипника заходили просто, без церемоній, директори вузів і середніх шкіл, редактори газет, письменники і поети. Вони знали, що від старого наркома завжди почуєш щось цікаве й цінне, матимеш підбадьорення для своєї праці.

Після смерті Блакитного, Скрипник заприятелював з новим редактором “Вістей”, Євгеном Івановичем Касяненком, і говорив йому:

— Тримайся, Євгене, Василевих настанов. Не роби жодних поступок русифікаторам, жени в шию тих журналістів, що пишуть по-українському, а думають по-російському...

Перо Наркома Освіти завжди було гострим і ущіпливим. Там, де пробували залізти в його функцію, він був нещадним, рубав із розмахом і присвистом... Та нарешті й орлина Скрипникова сміливість не встояла перед клубком гаддя. Сталін зрозумів, що то значить національна свідомість і, як гоголівський Вій, підніс догори залізний палець. А тоді все затріщало. Були вишкребані селянські комори, грабували навіть останній спечений хліб. Живи свідомістю, непокірне козацьке плем'я, а не виживеш — умирай, туди тобі й дорога. Так виглядало українське “крredo” Сталіна.

Харківський комуністичний уряд був добре обізнаний з тим, що робиться в селах, але мовчав. Мовчав і Скрипник, стиснувши зуби й ще більше сивіючи. На початку 1933 року Хвильовий сказав йому:

— Бачу я, Миколо Олексієвичу, що ми розтривожили осине гніздо і треба нам тікати від цієї злющої сили.

— Куди ж ти втечеш?

— Утечу... якщо встигну.

— А по-моєму, ти говориш дурниці, Миколо. Боротьба ще не скінчилась.

— Боротьба без народу? Яка ж це буде боротьба! Ти не був на селі? Не бачив?

— Не був, але знаю. Це їм дарма не мине!

— Мине. Ще й як мине. Адже української армії нема...

13-го травня Хвильовий простягнувся трупом у своєму приватному кабінеті. Того дня Скрипник довго сидів, замкнувшись в одній з кімнат, щось писав, відмовився від вечері й якось дивно глянув на Марію, коли вона спробувала його заспокоїти:

— Миколо Олексієвичу, не переживай так. Людина має право на життя і на смерть також. Шкода Миколи, добрий був письменник і ще багато можна було від нього сподіватися, але так трапилось...

— Я не визнаю втечі, — відповів Скрипник. Це — слабодухість. Це... чорт зна, що таке!

Тим часом оси дзижчали все ближче. Гострий Скрипників зір став помічати іронічні погляди в його бік у членів ЦК партії. З'явилися статті, де вперше було вжито образливого слова "скрипниківщина". Відряджений в Україну другий секретар ЦК Постишев натякнув, що для "користи справи" краще буде товаришеві Скрипникові очолити іншу установу, хоча б Держплан... Цей натяк дуже швидко перевели в життя, призначивши на Наркома Освіти бездарного Затонського. Із Скрипникових рук вибили шаблю й ось-ось пришло за ним елегантний Балицький кілька дужих хлопців, для яких абсолютно не має значення, кого мучити: звичайного селянина, чи старого революціонера.

І Скрипник так само рішився на втечу. Він подзвонив до своєї установи, попередив, що сьогодні не буде, потім поснідав з Марією й сином, проти звичаю, поцілував їх обох і пішов у свій кабінет. За кілька хвилин звідти пролунав постріл і перелякана дружина побачила Миколу Олексієвича із схиленою над столом, нерухомою головою. Жодної записки, жодного прощального слова, бо ж Скрипник сантиментів не любив.

Сонячного осіннього дня Марія Скрипник, яку зразу ж виселили з накомівського будинку, переходила з сином Сумську вулицю. Гарна жінка була задумана. Перед нею ставало питання самостійного життя, виховання дитини, але в установах, куди вона зверталася, шукаючи праці, не дуже квапились її приймати. За нею йшла якась чорна тінь. Чому? Хіба вона винна, що застрелився чоловік? Кажуть, що він був ворогом народу. Брехня! Він любив свою батьківщину, був занадто прямолінійним, щоб проектувати якусь ворожу акцію...

Цю думку Марії обірвав несамопитий удар по ногах. Особове авто, де сиділо двоє людей, вихопившись із-за рогу бічної вулиці, на повній швидкості переїхало Марію й очевидно випадково відкинуло на пішоход її шестилітнього сина. В ту ж хвилину до нього прискочила якась жінка, ніжно обхопила за плечі й повела в напрямі Чернишевської, де височів похмурий будинок НКВД. Особове авто зникло. А на брукові, оточена допитливою юрбою, лежала мертва молода мама. Голова її була розбита від раптового падіння на брук і плями свіжої крові, як червоні троянди, розпливлись по русявих кучерях.

... Пізніше пошепки розповідали, що малий Скрипник виховується в одному з харківських дитячих будинків, але під іншим прізвищем, яке не має нічого спільного з прізвищем його батька.

А. ЮРИНЯК

„Наука життя“

Іван Іванович, він же „дядя Ваня“, прокинувся охоплений якоюсь тривогою. Чомусь неприємно-шорстка була подушка, і в спальні, такий звичайно тоскно-знайомий, вчувалася якась нова риса, що непокоїла. Він аж відгорнув ковдру і піднявся на ліктях, оглядаючи уважно обстановку.

Проте все було як звичайно.

„В чому ж річ? — натужно думав Іван Іванович. — Правда, вчора була вечірка з нагоди мого 50-річчя... Ну, гульнули трохи. Він сам хильнув, може, трохи й зайве. Але ж це траплялося й раніш — тривоги, однак, такої не було... Може, накоїв чого в ресторані? Може, витратив усі гроші і тепер мусітиму „класти зуби на полицю“?..

„Алеж не міг я своє 50-річчя справляти в

оцій квартирі — де б тут змістилися три десятки людей?“

Іван Іванович узяв з нічного столика цигарку й запалив.

„Мабуть, забагато філософствував у підхмеленому стані! Треба крок за кроком пригадати, відновити в пам'яті всі свої „спічі“... (Іван Іванович давно мав нагоду переконатися, що „підхмелена філософія“ — його злющий-презлющий ворог).

Він приліпив очі до стелі і зусильно пригадував.

... Якщо розглянутись уважно, людина до п'ятдесяти років перебуває, так би мовити, в підготовчій клясі життя, — глаголав дядя Ваня, водячи очима по обличчях слухачів. — Навіть

сороклітня людина — це мало того що учень, але ще й учень нетямущий, нерозуміючий значення й кінечності науки. І тільки проживши півсотні років, коли вже багато можливостей утрачено, починаєш розуміти науку життя.

— Еге-ге... — протягнув “вічний опозиціонер” Петро Іванович, у товаристві найменований “Петрівочка”. — Яку саме науку ваша милість розуміє під “наукою життя”?

— Ну, я так і знав, що подавай вам усе з абетки, бо народ темний! — добродушно підморгнув до слухачів Іван Іванович.

— “Темна наша батьківщина і темні в ній ліси!” — патетично вигукнув Федько Росомаха і за секунду додав:

— Асоціація! Хвильовий.

— Сховайся з своїм Хвильовим! — вихопилася Лідочка: — Оповідайте, дядя Ваня!

Дядя Ваня прокашлявся.

— Наука життя — це не якесь нове філософське вчення чи концепція. Її не можна уйняти в систему пунктів і параграфів. Я можу визначити її лише так:

— Наука життя — це наука про те, як жити, щоб мати право на ложі смерті сказати: “Я не змарнував життя. Я справді жив, а не животів і лишив по собі духово-культурний слід”.

Хвилинку здавалось, що це всім заімпонувало. Справді бо: жити — це змагатися духом, якнайширше, якнайповніше виявляти своє духове обличчя; це горіти творчістю і полишити по собі тривалі, невмирущі вартості у скарбниці людського духа. Із звичним нашим животінням за немілою (бо не з покликання, а з примусу) працею це справді не має нічого спільного.

Але Панас Опеньок розбив настрої:

— Це, прошу вас, фрази. Ви нам все таки полотно програми розгорніть, назвіть конкрети. Я покищо бачу, що ви тіло, матерію хочете знехтувати: мовляв, живи духом! Забуваєте, що вже римляни казали: “У здоровому тілі — здоровий дух!” Якщо товариство дозволить, я ось прочитаю коротенькі “Прикінцеві записи”, щось на кшталт цивільної сповіді однієї відомої й шанованої особи (імени я тут не потребує називати). Ця особа незадовго до смерті ствердила, що змарнувала власне життя саме тому, що занедбувала своє тіло.

Серед присутніх назагал переважали “тілесники”, і “Прикінцеві записи” вирішено відразу послухати.

“В 16 років віку, — почав читати, розгорнувши зошита, Панас Опеньок, — я не вмів грати в м’яча, не вмів плавати, не вмів танцювати, не ходив на лижах і не сковзався, не їздив на велосипеді. Все це мені здавалося непотрібним, безвартісним, бо не духовим. Я ж пильнував тоді тільки духових вартостей, носився з духом день і ніч, оминаючи всі матеріально-тілесні спокуси життя, куди входили також і дівчата. Бо всі дівчата мого оточення, крім одної недужої, ніяких прагнень духа не виявляли. Навпаки — були сугубо матеріялістичного вигляду і вдачі.

Мамуня мою поведінку хвалила, а батько взагалі нами, дітьми, не мав часу ближче ціка-

витися, з головою пірнувши в свою археологію.

Ви можете з мене сміятися, але до одруження, тобто аж до 26 років, фізично я зовсім не знав жінок. Додам, що моя наречена “нареклась” мені сама і вона ж пізніше оженила мене на собі з допомогою своєї енергійної тітки. Я відіграв, отже, цілком пасивну роль, і цей “стиль” панував і в дальшому, вже подружньому житті. Ясно, що у моєї дружини я не мав найменшого авторитету.

— Ти тільки дурну політику знаєш! — не раз говорила вона з притиском. — А кожна жінка скаже тобі, що політика — це заняття для дідів. (Тут треба додати, що “політикою” моя дружина називала всю сферу духових людських інтересів і діяльності, отже не лише дійсну політику, а й релігію, філософію, літературу й мистецтво).

Сьогодні я думаю, що в цій пункті Валентина Хомівна (так звали мою дружину) мала цілковиту рацію. Найкращим доказом цього є те, що по смерті Валентини Хомівни, коли мені було вже 45 років, я відчув у собі просто такі непереможний гін реваншу, потребу надолужити втрачене на протязі попередніх 25 років. Та ба! Те, що замолоду дається жартома, без жадної натуги, те в 45 років вимагає вже значних зусиль і тренажу. На це потрібен час, а його вже бракує, бо ж треба заробляти на прожиток...

І я спасував. Не так, може, зусиль злякався, як піддався намові свого приятеля, професора Енка. Цей завжди брав у багнети мої, сказати б так, молодечі пориви:

— Пізно, брате, похопився, не сміши людей. Забув хіба Пушкіна: “Блажен, хто смолоду бил молод! Кто в 20 лет бил франт іль фат, а в 30 выгодно женат!”

І що ж ви думаєте? Розуміється, дурний був, що його слухав. Бо десять років пізніше, коли мені вже було 55 років, я знову переконався, що не було ніякої рації в 45 років вважати себе старим і жити тільки “духом”. Тіло, фізична природа і її потреби заявляли свої права ще й тепер. Кортіло плавати, грати в м’яча, танцювати; вабили гарні жінки. Алеж усе це треба було мені починати майже “з абетки”, що таки справді було пізно. А як приємно було користати з тих небагатьох уміlostей, що я їх набув колись у молодому віці!

“Яка жадоба життя!” — кинув хтось репліку ніби з жалем. Панас Опеньок підвів голову, оглянув присутніх і закрив зошита.

Ця людина прожила 78 років, — сказав по павзі Опеньок. — Отже, для занять політикою, філософією і мистецтвами вона мала ще майже чвертьстоліття!.. І остання фраза “Прикінцевих записів” звучить як “Мemento” і своєрідний до-роговказ:

“Розвивайте замолоду і дух, і тіло! Також бійтеся передчасно вважати себе старим!”

Іван Іванович пригадає, що його вкололи почуті тоді рясні оплески присутніх. Він спробував будь-що-будь “відігратися”.

— Дозвольте! — заспішив гаряче. — По-

перше, я зовсім не збираюся, як тут висловились, нехтувати матерію, тіло. Я хотів лише вирівняти фронт, привернути, так би мовити, належне співвідношення. Бо воно нині абсолютно викривлене: тіло, матерія цілком заслонили собою дух, привалили і придушили його.

Що ж до молодечих поривів містера Опенька, чи пак його, врешті так і не названого протеже, — то, розуміється, Пушкін мав цілковиту рацію. І якщо вже трапилося так, що хтось у 20 років не був ні “франт, ні фат”, то наподіблювати їх у 50 років — очевидне безглуздя. “Довліє днів злоба його”, — сказано в Святому письмі. Для кожного віку людини існують свої гідності й розваги; невправління ковзанів чи гри в м'яча зовсім не має означати зневажання тіла. Існують різні системи тілесних вправ, опрацьовані відповідно до категорії людського віку.

Зокрема хочу спинитися на проблемі любови і подружнього життя в старшому віці. Я не відкидаю певної рації навіть пізніх шлюбів, десь на межі п'ятого і шостого десятка років. Але було б смішно в цих випадках будувати подружжя на “коханні та зідханні”. Там, де це ніби має місце, насправді фальш, удавання, нещира гра; тобто, в суті справи, обман і самообман. А кому це потрібно? — питаю я вас. Подружнє життя — це насамперед повне, абсолютне взаємне довір'я обох сторін, довір'я, що виключає будь-яку фальшиву гру.

Почулися голосні оплески. Хтось навіть гукнув: “Браво!” І дядя Ваня відчув себе скаковим конем.

(Тут ось вона й причаїлась, уся “філософська небезпека”! Бо Іван Іванович, щоб унаглядити висловлені твердження, звернувся до власної біографії).

— Я, наприклад, сам не проти того, щоб одружитися, і маю цілком певну кандидатку на таку спілку. Але признаюсь щиро: хоч ми стрічаємось часто, проте про кохання ми ні разу не говорили і солов'я під вишнею не слухали. Натомість я на цих зустрічах мав нагоду впевнитись, що Любов Сергіївна на основні життєві проблеми, з подружжям пов'язані, дивиться так, як дивлюсь на них я. І давайте мені сьогодні яку завгодно красуню, а я таки Любови Сергіївни на неї не проміняю. Повторюю: любовна пристрасть у віці півсотні років — це або фальшива гра, або дивацтво, хвороба. Я особисто, хвалити Бога, від такої хвороби вільний.

Говорячи це, дядя Ваня поглядав на пані Корнелю. Він знав: Корнелю нахвалялася в якомусь товаристві, що нема чоловіки, який не упадатиме біля неї день і ніч — варто лиш її цього забажати. Нахваляючись, пані Корнелю нібито назвала його персонально — “для прикладу”.

“Але з ким, власне, вона прийшла сюди? Я сам, від свого імени, її ж не запрошував... чи не з тим таки шибеником Єхидним?” — губився в здогадах дядя Ваня. А коли глянув знову на Корнелю, йому здалося, що вона зазивно йому кивнула.

— Ви сьогодні справжній Цицерон красномовства і Платон мудрости, — зухвало потискав йому руки невідь звідки виринулий Єхидний. І, нахилившись до самого вуха дяді Вані, видихнув з горілчаними пахощами: — Вас дуже просить пані Корнелю до свого столу. Слово честі!..

Іван Іванович знову впіймав лукаво-зазивний погляд пані Корнелі і, чемно підтримуваний Єхидним, рушив до її столу. “Не з'їсть же вона мене, — пересувалась думка: — А моя протилежна промова, як видно, не абияк її діткнула...”

— І як вам не сором виступати проти кохання, проти жіночої краси? Ви ще ж чоловічина в соку! — граючи безбожно очима, зустріла його Корнелю. — Сідайте біля мене і сподівайтесь: адже ви в своїй промові “бре-бре”?..

— Браво! Бравіссімо! — загорлав Туз, що сидів біля Корнелі з другого боку.

— З приводу сповіді “чебурахнемо” ще по маленькій!

— Розумніссімо! — наливав уже чарки Єхидний.

Дядя Ваня почував, що йому пити вже не слід і почав відмовлятися. Але з цього нічого не вийшло, бо поруч сиділа Корнелю й теж пила, виголосивши навіть один тост: “За навернення до жіночої краси нашого дяді Вані!”

Власне, якраз повна чарка, вихилена після цього тосту, остаточно вибила його з сідла — він далі не пам'ятав уже ні своїх слів, ні діл.

Іван Іванович присунув ближче нічний столик і став шукати серветку, чи бодай носовичок, щоб витерти зіпріле чоло. Бо власне тепер він підходив до джерела тривоги, що так муляла його, відколи він пробудився: що з ним було далі? З ким і як, нарешті, він дістався додому?

І раптом його кинуло в жар: з туману невідомости, що в ньому втонув кінець нічного бенкетування, вихопився ще один промінь світла:

... Він, Іван Іванович, їде в машині, і голова його лежить на м'яких колінах жінки. Він хоче підняти голову, щоб поглянути жінці в обличчя й подякувати, але не може. Мотнувши безпорадно туди-сюди головою, він зусильно видушує з себе:

“Л-л-люба, д-д-дорр-рогга!..”

Чийсь грубий сміх загойдав повітрям, а вслід голос (чи не Єхидного?..) — “Ну, пані Корнелю, першу половину парі ви вже виграли: ваші чари дужчі за його “науку життя”!”

— Ху ти, як по-дурному дався тим негідникам на кпини! — скривився гірко Іван Іванович. — Так до безпам'ятства напампуватись... А як паскудно в роті... Тьху!.. Піду пошукаю, може, огірка кислого знайду...

Він устав з ліжка і в білизні та виступця почимчикував до кухні. Огірки, на щастя, були. Він апетитно випив огіркового росолу та з'їв два огірки з шматочком черствого хліба.

Переходячи вітальню, зупинився поглянути на себе в дзеркалі. На нього дивилася скуйовджена голова з припухлими очима і носом у червоних жилах.

— Ідіот, йолоп! — полаяв себе дядя Ваня. — Куди вже тобі пити! Та ще з такими одчайдушками як Стьопа або Туз!..

І він почав ще пильніше придивлятися до своїх зморшок.

Раптом зачув неначе в синовій спальні хтось дише.

— Що це!? Невже Сашко вернувся з відрадження? І вночі?.. Наперед не сповістивши?!

Дяді Вані з хвилювання похололо в грудях і він навшпиньках рушив до спальні.

Двері були трохи відхилені, і дихання чулося виразніш. Спершись на одвірок, бо дрижали дрібно ноги, Іван Іванович заглянув у спальню.

... То були напевно чари, але в образі реальнім, у його власній квартирі явленням його власним очам: на ліжку, розкинувши руки і зсунувши геть ковдру, лежала красуня. Буйні кучері розметались по подушці, розхилені уста цвіли трояндою і одкривали біле намисто зубів.

Думка, що ця казкова красуня могла його в авті ніжно підтримувати, що його голова ле-

жала в неї на колінах — струсила цілою його істотою. Затаївши подих, навшпиньки відійшов він від дверей. Він мусів негайно одягти найкращий свій костюм, причепуритись, підготуватись... На його уста вже напливали перші слова захоплення й подяки: "Пані Корнелю... пані Корнелю... Ви чарівна, як чарівний цей ранок! Як чарівне ваше ім'я: ніжно-тремтливе і разом мужньо-шляхетне! Ім'я римської патриціанки!.. Спіть спокійно, моя чарівна феє! Я не потурбую вашого сну! Я питиму вашу красу і ждатиму, щастя повний, вашого пробудження..."

Дядя Ваня напевно вголос цього не казав — так промовляла лиш його внутрішня істота, його душа. Та сама, що "не слухала соловейків" із Любовію Сергіївною, кандидаткою на подружню пару; та сама, що ще вчора так "переконливо-розумно" філософувала, заявляючи про свою невразливість на жіночу красу.

Дядя Ваня не почував сорому за крах своєї "протилюбовної концепції". До його "науки життя" само життя вносило поправку.

Іван РОЗГІН

Ювілей вченого і громадського діяча

Біобібліографічний нарис з нагоди 70-річного Ювілею М. Боровського

Черговий нарис з серії "Українські природознавці" присвячуємо одному із найскромніших серед нас, професорові Михайлові Боровському, з нагоди 70-річного його Ювілею життя, та 33-річного ювілею наукової діяльності на ниві українського природознавства. 70 років прожити в період "війн і революцій", а з них 33 роки свідомої наукової творчої праці, що завжди була сполучена з педагогічною та громадською діяльністю, а то навіть і збройною боротьбою, то справді є про що згадувати. Про його життя, наукову та громадську діяльність, а також про його наукові праці і буде мова в нашому нарисі.

Корсткий життєпис професора Михайла Боровського

Народився Михайло Боровський 15-го листопада 1891 року в селі Зубрівці, на Поділлі. Батьки його, Леонтій та Домнікія, заможні господарі, походять з старої священицької родини, з Волині. Прадід М. Боровського був священиком на Волині, мав п'ять синів, з них один був священиком, один учителем, один службовцем. Батько М. Боровського також спочатку учителював, але після смерти свого батька перебрав маєток і господарював до кінця свого життя. У М. Боровського було ще двоє братів і дві сестри (Йосип, Борис, Анна, Марія). Батько був не тільки добрим господарем, але й громадським діячем. До революції, кандидував до Державної Думи від своєї волости. За часів гетьманування П. Скоропадського був обраний суддею. Усіх своїх дітей належно виховував. Михайло і Йосип закінчили середню освіту, а одна дочка міську

школу. Після революції, за більшовицького режиму вся родина загинула. Батько в 1933 році у в'язниці помер з голоду, брат Йосип депортований до Мурманська й там загинув, Марія вивезена на Сибір, Анна довідавшись про смерть батька і арештування брата, померла від параліжу серця, мати померла під час окупації України німцями.

М. Боровський, дружина і син.

Молоді роки прожив М. Боровський на Поділлі, там же здобував початкову і середню освіту (в с. Цибулівці — початкову школу, а в Кам'янці Подільському — середню, в 1912 році). В тому ж році вступив охотником до війська в Кам'янці Подільському, а потім із своєю частиною

переїхав до Умані. Після закінчення військової служби в 1913 році з приятелем зробив першу свою мандрівку через весь Сибір аж до Владивостоку, з наміром і світа побачити, і спробувати щастя до Америки вибратися. В дорозі в м. Читі, зустрів своїх земляків-подолян, що вчилися в Іркутську у військовій старшинській школі. Заохочений ними, М. Боровський також вступив до цієї школи. В 1914 році, у зв'язку з вибухом війни — був прискорений курс навчання. М. Боровський в ранзі підпоручника спочатку служив кадровим старшиною в Новомиколаєвську, а пізніше в Томську. У 1916 році був відраджений до старшинської школи в Оранієнбаумі для вивчення нових родів зброї. Там його застала революція 1917 року, і там він включився до лав військово-революційних організацій місцевої залоги.

Колекція медодайних рослин М. Боровського.

При тимчасовому уряді одержав призначення супроводжувати ешелон війська із зброєю на Південний фронт. Тому, що по дорозі до Києва рядові вояки розбіглися, М. Боровський здав зброю комендантові м. Києва, а сам вирушив до місця призначення. Перебував на фронті до жовтневого перевороту, а після того, демобілізувався з російської армії і вступив до української військової частини, що українizувалася і перебувала в Кам'янці Подільському. У 1918 році вступив до Кам'янець-подільського університету, спочатку на природничий відділ, а потім перейшов на сільсько-господарський.

В 1920 році покинув Україну разом з військом УНР і опинився в таборі, в Ченстохові. Прагнучи продовжувати освіту, в цьому ж році вписався на ветеринарний факультет Варшавського університету, бо природничий був переповнений. Матеріальні злидні та неналагодженість навчального процесу — скоро заставили перебратися до Чехословаччини, де в 1923 році вписався на агрономічний факультет Чеської по-

літехніки, який закінчив у 1927 році. В тому ж році приїхав до Львова на працю у видавництві Є. Архипенка "Сільський Світ", а згодом перейшов на працю до Краєвого господарського товариства "Сільський господар", на посаду референта пасічництва та садівництва і редактора місячника "Український пасічник".

У 1927 році одружився з зоотехнічкою Ольгою з Бучинських, донькою священика з Волині. У 1929 р. родина збільшилась сином Євгеном, що працює як науковець в Державній дослідній станції в Оттаві і доповнює студії в місцевому університеті.

В 1939 році вирушив на Захід, на Холмщину, до Господарської школи а потім в Окшові, біля Холма, де читав курси сільсько-господарських дисциплін. У 1942 році перейшов знову на працю в кооперацію, до новозорганізованого ним кооперативу "Рій" і читав курси садівництва та городництва в сільсько-господарській школі в Холмі. В 1944 році вирушив далі на Захід, спочатку до Братислави і пізніше, в 1945 році, — до Німеччини.

З відновленням в Регенсбурзі Українського Технічно-Господарського Інституту — був обраний доцентом і керівником катедри садівництва та городництва агрономічного факультету. Читав курси садівництва, городництва, шовківництва, консервації та переробки садовини й гордини.

У 1948 році виїхав до Канади, де від 1949 року працював на дослідчій станції Університету Манітоби, у відділі вивчення та виведення нових сортів картоплі для Манітоби. В 1950 році перейшов до шкільного уряду Вінніпегу на посаду фахівця для озеленення і окраси шкільних садів. Одночасно з тим редагував господарську сторінку в тижневику "Український Голос". У 1958 році обраний надзвичайним професором УТІ в Нью-Йорку. В 1961 році перейшов на емеритуру, і працює лише на громадській і науковій роботі.

Такий в найкоротших рисах життєвий шлях М. Боровського.

Наукова діяльність та наукові праці

Звичайно, за початок наукової діяльності беруть якусь дату, видрукування чи виконання першої наукової праці, чи зустріч з відомим науковцем, якого вважають учителем. Не так стоїть справа з проф. М. Боровським. Формально треба вважати дату початку його наукової діяльності 1918 рік, дату вступу його до Кам'янець-Подільського університету, де він зустрічався з проф. Гораком і заприятелював з доц. Угринським, які нібито і спрямували увагу майбутнього проф. М. Боровського на шлях вивчення рослин та рослинознавства. Фактично він почав досліджувати природу ще з молодих років. У приватному листі до автора цих рядків, на конкретне питання про початок зацікавлення його природознавством проф. М. Боровський відповів так: "Любов до природи мав я з малих літ. Завжди тягнуло мене до неї. Хотілося її ближче пізнати, дослідити, вивчити. Тому, ще

з початкової школи, найбільш я любив мандрівки по полях, лісах, чагарниках, скелях, річках — свого рідного і так багатого природою Поділля. Я не тільки мандрував для насолоди красотою околиць свого села, а й від самого початку почав вивчати рослинний і тваринний світ, виготовляв і систематизував колекції рослин, (квітів та кущів) комах, тварин, навіть мінералів.”

Показова плянтація городини для студентів Агрон.-Лісового факультету УТГІ в Регенсбурзі, 1946-48 р.

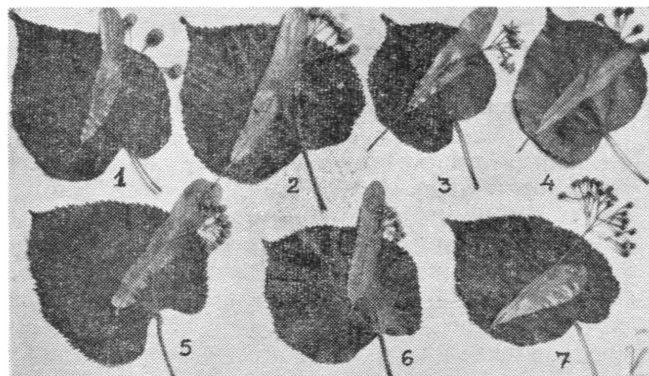
Таким чином, треба вважати, що першою і найсоліднішою та найбагатшою “школою природознавства” у нього була природа Південного Поділля, серед якої він виріс, яку вивчав і на все життя полюбив. Відбувалося це спочатку без всяких учителів, підручників, а якось “само собою” на ґрунті українських традицій, які плекалися в народі. Якби тоді хтось з ботаніків заглянув в його батьківський садок та квітник, то побачив би там своєрідний “ботанічний сад”, де зібрані всі культурні і кращі дикі рослини Поділля. Все краще з лісу, поля, та скелястих гір — опинилося в його батьківському садку. Тут пишалися своєю красою і дикі іріси з скалистих берегів річки Смотрича, і горицвіти, степовий барвінок, лени (жовті і сині), голубки, залізняка, та інші із степових рослин. Так само поруч і рясти (білий, червоний і блідо-фіялковий) проліски, анемонки, плющ, геранія, чорна, купина, белядона, лілея та інші форми лісової флори. З дерев та кущів плекав він: дикі груші, черешні, кислиці, кизіль, яких ушляхотнював, береку, клокічку, степову вишню, дереку, вовче лико та інші. Напевно можна сказати, як би то все йшло своїм природнім шляхом розвитку, та були відповідні умови для поглиблення та поширення такої кропітної праці, то хто знає, чи не мали б ми другого Млієва в цій закутині України, що так потребувала свого Симиренка, а може й Бербанка.

Треба відзначити, що така систематична й цілеспрямована праця так привчила М. Боровського до науково-дослідчої методи в рослиннознавстві, що згодом, коли доля кидала його чи то в далекі мандри в Сибірі, чи то вже старшиною царської армії, в Галичині, чи за студентських

часів у Білорусії, чи нашому Поліссі, він завжди робив те саме: блукав по околицях, приглядався та вивчав місцеві флору і фауну, збирав кращі зразки насіння і пересилав додому батькові з докладною інструкцією що, як і де висіяти чи посадити. Про це він в одному з листів до автора писав: “Ця ж любов до природи набута за молодих років на Поділлі, переслідувала мене пізніше і навіть тепер не можу її позбутися. Опинившись з військом в Умані — не вилазив з Софіївки поки її не вивчив, як свій славний сад. У Сибіру — мандрував по несходимій тайзі, вивчав флору невідому мені, збирав насіння диких яблунь, кедрових оріхів, сибірського пахучого червоноквітнього рододендрона, пахучого іриса та степової пахучої лілеї, жовтоягідної малини та інших і все це посилав до дому для акліматизації та розмноження...”

Така була основа, на якій пізніше дозрів науковий досвід проф. М. Боровського. Як бачимо, така основа мала бути дуже важливим чинником у майбутньому житті, і фактично є тепер. Найкраще про це свідчать навіть теперішні праці проф. М. Боровського, як, наприклад, його популярні статті в “Україн. Голосі” на тему: “Краса природи південного Поділля”, або його доповідь на науковій конференції НТШ у Торонті “Любов до природи як психологічний чинник окремішності українців” та інші. В них відчувається оця “основа”, що набута в ті перші роки свідомого, ми б сказали інтуїтивного вивчення природи, бо як ми вже згадували відбувалося воно і без керівництва, і без завчасу розробленого плану чи програми. Він усе, що бачив, однаково вивчав, вичитував як з Божої книги буття. Коли воно існує, то треба його знати, вивчити, використати для добра народу.

(Закінчення в черговому числі)

З фенологічних досліджень М. Боровського над 7 видами лип у Львівському Ботанічному Саді (зірвані в один час: чч. 1 і 2 — вже відцвіли, 3 — саме цвіте, 4, 5, 6, 7 — ще будуть цвісти одна по другій).

ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ:

Просимо вчасно відновити передплату — нагадування забирають тільки час.

Як не хочете більше читати “Нових Днів”, то повідомте вчасно — спинимо висилання.

Вони дивляться у майбутнє

У вересневому числі я писав, що в Оттаві відбулась найчисленніша партійна конвенція в історії Канади — конвенція Нової Демократичної Партії. Тепер я змушений відзначити новий рекорд у канадському політичному житті — найчисельнішою і, мабуть, наймогутнішою конвенцією в історії Канади була провінційна конвенція Прогресивно-Консервативної партії, яка відбулась у Торонті у величезній залі Варсіті Арена 23, 24 і 25 жовтня ц. р. У цій конвенції взяли участь 1.780 делегатів, а загальна кількість присутніх досягла 5.000 осіб.

Як відомо, Канада — федеральна країна, тому в ній є крім загального національного уряду (федерального) ще й провінційні уряди. Провінційні уряди мають такі права, які й не снились не то що областям чи краям в СРСР, а навіть і “самостійним” республікам СРСР. Наприклад, ділянки сільського господарства, народнього здоров'я, освіти тощо повністю підлягають провінційним урядам.

Кілька років тому прогресивні консервати, очолені новим лідером, Джоном Діфенбейкером, перемогли у федеральних виборах і стали на чолі Канади. У різних провінціях влада належить різним партіям: у Манітобі та в Онтаріо — прогресивним консерватам.

Онтарійський уряд від 1949 р. очолював Леслі М. Фрост, який тепер вирішив уступити, бо на його думку провінція потребує молодшого і енергійнішого прем'єра, хоч його лідерства в партії і головства в уряді цієї найбільшої і наймогутнішої провінції Канади ніхто й не пробував оспорювати — всі з нього були вдоволені.

Конвенція мала вибрати нового лідера, а поскільки консервати мають повну перевагу в парламенті Онтаріо, то він автоматично стає головою уряду. Крім того, конвенція мала виробити нову політичну програму. Саме ці два моменти й надали ваги цій конвенції, зробили її дуже масовою і винятково важливою. Поскільки столиця Канади, Оттава, належить до провінції Онтаріо, то міністри федерального уряду на чолі з прем'єром Канади взяли участь у конвенції, як делегати. Це надало конвенції ще більшої ваги і значення.

Дещо з головніших ухвал конвенції

Свобода підприємств. Партія відкидає соціалістичну доктрину, яка хоче все підкорити державній бюрократичній системі, вважаючи, що вільна господарча система, у якій виключені панування великих монополій, нечесне змагання і безвідповідальне використання людських та природних ресурсів, гарантує найбільший господарський ефект.

Оборона країни. Конвенція висловила своє задоволення з того, що уряд Онтаріо у співпраці з федеральним урядом спромігся створити оборонну систему провінції — своєчасна остерога, рятункові дії, очищення теренів від радіації тощо. Схвалюється факт, що відповідальною за ці заходи є армія Канади.

Сільське господарство. Конвенція відзначає, що прем'єр Леслі Фрост завжди був гарячим прихильником кооперативного руху і підтримував конечність посилення й координації дослідів сільсько-господарської продукції і збуту. Відзначено, що сільське господарство піднесено дуже високо, що продукція його в провінції досягнула суми 883 мільйонів доларів, але конвенція домагається подвоєння й потроєння сільсько-господарської продукції провінції.

Конвенція доручає урядові підтримувати родинні фарми, себто фарму-власність одної родини, а не великі компанійні фарми. Родинна фарма вважається основою сільсько-господарського виробництва. Із фармів вийшли найвизначніші лідери нашого часу. Тому конвенція пропонує урядові опрацювати способи допомоги родинним фармам: низьковідсоткові позички на закуп машин, племінної худоби тощо, щоб вони могли конкурувати з великими компанійними фармами.

Конвенція вважає за позитив створення т. зв. “Воркінгсмен Компенсейшен Акт” і рекомендує урядові застосувати його й до фермерів, щоб на випадок каліцтва на фермі людина могла одержати відшкодування, але врахувати, щоб оплата цього страхування не була тягарем для фермерів.

Громадянство і соціальна справа ведливисть. “Ми, канадці, горді нашим громадянством і нашим правом на свободу, справедливисть і рівність та добробут”, сказано в резолюції. — “Демократія в Канаді означає більше як тільки право голосувати. Вона теж є більше, ніж національне самоуправління. Демократія — це система життя вільних людей, які не тільки керують своєю країною, але теж і самі собою.

У світі тепер відбувається велитенський змаг між демократичною і комуністичною системами; для кожного є очевидним, що там, де демократія квола, диктатура приходить на її місце, а разом з нею і втрата особистої свободи.

Щоб зберегти свої свободи, громадськість мусить мати глибоке розуміння традицій і інституцій вільного суспільства, мусить бути готовою ширити евангелію вольностей і свободи і теж мусить мати відвагу боронити їх за всяку ціну”.

Конвенція з гордістю відзначає, що Онтаріо була першою провінцією в Канаді, яка створила відділ громадянства (очолює його наш земляк, дост. Іван Яремко, він же й провінційний секретар), відзначає заслуги цього міністерства і т. д., домагається від уряду “введення в дію динамічної Установи Освіти і Громадянства”, бо в Онтаріо осіло після закінчення війни понад мільйон новоприбулих.

Робітничі справи. Конвенція підтримала заходи уряду, щоб нікому не сміли відмовити у праці, мешканні і участі в громадських установах з огляду на расу, релігію чи націю

нальне походження і домагається, щоб це було внесено до проєктованого провінційного чартину.

Делегати також домагаються оформлення Королівської Комісії, яка б обстежила умови праці сезонних робітників, які часто-густо не мають охорони професійних спілок. Конвенція домагається зміни Лейбор Рілейшен Акту, щоб була змога прискорити оформлення профспілок, як речників робітництва на будівництві, домагається кари працевластувачів за нечесну практику, визиск робітників і т. д.

Конвенція домагається від уряду закону проти дискримінації за віком — вік не має бути перешкодою в одержанні праці. (Як відомо в Канадських підприємств існує така собі ідіотична традиція, за якою жінка, якій минуло 30 років, чи чоловік, якому минуло 40 — вважаються “старими” і їм важко здобути працю. “Персонал, менеджери” (керівники відділів кадрів) часто-густо більше цікавляться виглядом дівчини, ніж її умінням працювати. Це не може не ображати жінки, хочби як їй не було приємно чути похвалу своїй зовнішності, якщо вона почувала себе ще й людиною, а не тільки расовою телицею з розкішним екстер’єром).

Етнічна преса. “Прогресивна Консервативна партія Онтаріо висловлює признання лояльній етнічній пресі за її незвичайно цінний вклад у справу добробуту громадян провінції шляхом поширювання серед своїх читачів інформацій і вісток, що є кінцевим для того, щоб громадяни були завжди своєчасно інформовані. Так ця преса у великій мірі допомагає у прогресі інтеграції нових громадян”.

Запевнимо наших читачів, що це не порожні слова: федеральний і провінційний уряди стало допомагають етнічній пресі своїми оголошеннями, які наші читачі бачать у кожному числі “Нових Днів”. Консервати більше, ніж будь-яка інша канадська партія, розуміють змінені умови життя в Канаді і належно оцінюють значення етнічних груп у її розбудові.

Як бачимо, майже всі ділянки життя провінції були охоплені резолюціями. Резолюції підготовлялись довгий час. Для їх опрацювання було створено 120-членний програмовий комітет з численними підкомісіями, у яких брали участь і фахівці з певної ділянки, і звичайні люди. Проєкти резолюцій довгий час обговорювались місцевими консервативними клубами тощо. На конвенції кожен делегат міг вносити нові резолюції, робити зміни до готових проєктів. Жодного тиску на членство тут не було.

Передвиборча агітація

Признаюсь, я вперше був на такій визначній партійній конвенції в Канаді. Не завжди є час, і не дуже то мене й кортіло на них ходити. Для мене ця конвенція була справжньою школою канадського політичного життя, яке назверх виглядає дуже дешевим, від нього тхне балаганом, ярмарком. Та за цією ярмарковістю криється великий зміст — демократія. Нічим не примусиш когось голосувати на свого улюбленця —

жодного тиску на масу й на особу нема. Характерно, що уступаючий лідер і прем’єр відмовився висловитись про будь-якого із семи кандидатів на своє місце — це справа членства і він вважав, що не має права тиснути на членство своїм справді великим авторитетом.

Своє передвиборче бойове “хрещення” я відбув у перший день конвенції. Ранок. Я чекаю коло ліфта в готелі Парк-Плаза, з наміром заскочити в бюро етнічної преси. Відкриваються два ліфти і відти з шумом і галасом висипається пара десятків осіб різного віку — від наймолодших до найстарших. У всіх плакати, транспаренти, літаючі кулі, всі вони обвішані стяжками, жетонами. На всьому напис: “Келсо”, “Переможемо з Келсо!” і т. д.

Ця юрба не співає, а просто реве під баян:

Переможемо з Келсо!
Переможемо, переможемо!
Глори, глори, алелуя!
Глори, глори, алелуя!

Ця юрба заливає весь передпокій готелю, починає верещати, танцювати, продовжує своє “Глори, глори, алелуя!” Якийсь, найменше 250-фунтовий негр, обвішаний з ніг до голови “прикрасами” з “Келсо”, своїм густим басом просто “припечатує” весь цей карнавал: “Алелуя”, октавить він після всіх.

До мене підскочила якась дівчина, безцеремонно хватає мою відзнаку (пресову перепустку) і починає щебетати:

— Пресмен? А що то таке “Нові Дні”? Відки ви? О, май гуднес! Така важлива особа і не підтримує Келсо? Ви ж тільки гляньте: оцей жовтий жетончик з магічним словом “Келсо” на чорному тлі вашого костюма виглядатиме, як найкраща прикраса!

Не встиг я опам’ятатись, як жетон уже красувався на лівому борту мого піджака. За кілька секунд я вже був оточений усім цим натовпом і мене не тільки обвішали, а й обліпили спереду і ззаду так, що ні в кого не могло бути жодного сумніву, що я від дня свого народження вважав таємничого пана “Келсо” трохи чи не спасителем людства. За капелюх мені заткнули віяло, на кожній складці якого стояло: Келсо, Келсо, Келсо...

Те ж саме зроблено і з усіма іншими відвідувачами готелю, що в той час випадково були в приймальні. Не зачіпали тільки тих, хто мав уже на собі всякі прикраси з написами “Боб фор джоб!” (Боб для праці!), “Я за Даймонда” і т. д.

Перше враження було, що ця компанія “п’яна в дим”, або просто не сповна розуму. Але це тільки перше враження. Пригляньтесь ближче і ви побачите, що ці люди твердо переконані, що їх кандидат найкращий, що його беззастережно треба вибрати і що треба звернути увагу всіх саме на нього, треба зробити так, щоб навіть горобці на деревах цвірінькали ім’я їхнього кандидата. Інакшого способу нема — нічим не примусиш людей голосувати за свого кандидата.

Робиться це все фахово — без шуму, без

нервування. Я спостерігав, як уміло керують цими групами агітаторів. Розділяє керівник свою ватагу на кілька частин, кожній визначає певну вихідну точку в коридорі чи в куті залі. У певний час усі вирушають всіма ходами в залу і одночасно сходяться у точно визначеному місці, де починають свій "ярмарок" — свист, вигуки, співи, оклики.

За три дні я не помітив жодного натяку на злобу чи ворожість. Ніхто жодним словом не натякнув, що інший кандидат поганій: всі тільки кричать, що їх найкращий. Українцям можна б тут багато повчитись, можна б було зрозуміти, що то значить справжня демократія і яка ціна волі людини в цій системі.

Кожен кандидат по конвенції напував усіх своїх прихильників горілкою, кавою. Кожен з них мав цілий апартамент у готелі Парк-Плаза (майже поруч з Варситі Ареною) і по конвенції туди йшов кожен, хто хотів. Якщо ви мали відзнаку кандидата, то добре, якщо ж не мали, то вам її чіпляли і ви ставали "своїм" — вам наливали, що ви хотіли, і скільки хотіли. Все це коштувало величезних грошей.

Кандидати зустрічали гостей особисто, члени їх родин — жінки, матері тощо.

Вибори і їх техніка

Кожен, хто виставляв кандидата, мав нагоду промовляти в його користь. Самим кандидатам теж дано змогу висловитись. Кожен з них говорив про те, що він зробить, як його виберуть. Цікавий для українців факт: кожному кандидатові дано по 15 хвилин на промову. На трибуні була лампа, яка автоматично запалювалась червоним світлом, як тільки кінчалось 15 хвилин часу. Жодної додаткової хвилини кандидат не одержував! Наприклад, згаданий вище Келсо

Роберт не вклався у свій час і мусів зійти з трибуни, не зкінчивши навіть своєї думки.

Кожен делегат мав книжечки з балотами. Голосування таємне. Кандидатів було 7, голосувань же — аж шість. Після кожного чергового голосування число кандидатів меншало, бо кожного разу голоси показували, що хтось з них відпав. Але жоден кандидат добровільно не здавався — тримався до... повної поразки!

Врешті, переміг остаточно в шостому голосуванні (тоді вже було тільки два кандидати — Джон П. Робартс і Келсо Робертс) міністер освіти в теперішньому уряді Онтаріо дост. Джон П. Робартс.

Цій витримці, впертості, послідовності поглядів і культури праці з людьми і між людьми справді варто повчитись.

Кілька слів про лідерів

Дотеперішній лідер, дост. Леслі Фрост, що очолював уряд і партію від 1949 року, належить до визначніших провінційних прем'єрів Канади. Він — людина сильної волі, умів тримати у своїх руках і партію, і уряд. За його урядування Онтаріо зробило великий крок уперед. Він сміливо увів у життя загальний плян шпитальної асекурації, що досі була повністю в руках приватних фірм. Тепер кожен мешканець Онтаріо, без огляду на вік і стан здоров'я, за невелику оплату одержує полісу, яка забезпечує йому безплатне лікування в разі потреби. Сільське господарство теж було під особливою опікою уряду, що дало змогу консерватам мати сталу підтримку фермерів. Чимало зроблено в галузі народньої освіти — будівництво шкіл тощо. Промисловість і торгівля невпинно зростали. Онтаріо прийняло понад мільйон новоприбулих і всіх їх забезпечило працею.

Дост. Л. Фрост — людина добре вихована, тонкий дипломат. Пригадую, кілька років тому клуб етнічної преси в Торонті давав обід у його честь. Обід був офіційний, отже по ньому відбувалася розмова: прем'єр, крім промови, відповідав і на запитання. Відповіді були влучні, конкретні, ніякої двоїстости не було, хоч запитання інколи були дуже "точні". Був він у нас разом з міністром Іваном Яремком, що теж можна пояснити бажанням підкреслити відсутність в Онтаріо будь-якого поділу на "ліпші" й "гірші" національні групи. Зробив він тоді на редакторів найкраще враження.

Прощались з ним онтарійські консервати дуже тепло, вітали оваційно. Подарували йому авто, "щоб він завжди міг до нас приїхати й подивитись, як ми працюємо й живемо", як висловився голова конвенції, передаючи йому авто, яке підкотили під саму трибуну.

Новообраний лідер і прем'єр — 44-річний адвокат із Лондону, Онтаріо, Джон Робартс. Закінчив Вестерн університет (Лондон, Онтаріо) зі званням бакалавра, але остаточно юридичну освіту закінчив аж 1947 р.

В 1940 р. Джон Робартс зголосився до військової служби у флоті. Брав участь у боях на Атлантийському океані, на Середземному мо-

НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВІШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ
МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ

ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

рі, на Тихому океані. Був відзначений за хоробрість і героїство і демобілізувався аж у 1945 р. в чині лейтенанта.

Політичну кар'єру почав з радного міста Лондону, в 1951 р. був обраний до Онтарійського парламенту, перевибраний до нього в 1955 і 1959 рр. У 1953 р. його призначено на посаду міністра без портфеля і на члена Онтаріо Ватер Ресорс Комішен. У 1959 р. одержав портфель міністра освіти, себто один з найвизначніших постів в уряді.

Достойний Джон П. Робартс — лідер консерватів і прем'єр Онтаріо.

На посаді міністра освіти виявив не аби-яку працьовитість і організаторські здібності: здійснив план підготовки нових вчительських кадрів, яких дуже бракувало в провінції; створив нові вчительські коледжі; розпочав будову технічних шкіл для сліпих та глухонімих; разом з федеральним урядом розпочато стомільйонову програму будови фахових шкіл в Онтаріо. Цей план включає 120 будівельних проєктів, що уможливають прийом 30.000 студентів, а крім того будова технологічних інститутів в Оттаві та в Кіркленд Лейку.

Джон Робартс одружений, має восьмирічну дочку та п'ятилітнього сина.

Головним його конкурентом був головний прокурор Онтаріо, Келсо Робертс, якого він остаточно переміг аж у шостому голосуванні. Переможений Келсо Робертс зробив внесок, щоб вибір Джона Робартса признати одноголосним.

Та це, звичайно, справи не міняло: Джон Робартс переміг лише кількістю коло 150 голосів.

Федеральний уряд на конвенції

У вівторок 24 жовтня десь так о першій годині на трибуні появились майже всі міністри федерального уряду. Почалось представляння їх делегатам. Все це відбувається скромно, коротко. Представляє головуєчий тоді Елмер Белл: "Дуже важлива особа — міністер фінансів достойний Флемінг", "Не менш важлива персона — міністер праці достойний Старр" і т. д. Делегати кожному з них більше чи менше аплодують, щось вигукують, свистять...

О першій год. 45 хвилин з кутка залі задзижчали шотландські дудки. Музики в своїх картатих спідничках і ведмедячих шапках пішли по діагоналі залі в напрямку трибуни. За ними бадьоро, з усмішкою на обличчі, йшов прем'єр Канади, Високостойний Джон Діфенбейкер. Всі встають. Крик, свист, оплески, вигуки яких 5.000 осіб. Це була справжня овація, яка довго не втихає й після того, як прем'єр став на трибуні.

На зло своїм недругам скажу ще раз: Джон Діфенбейкер — найдорожча людина в світі поміж неукраїнцями не тільки мені, а й кожному українцеві не тільки на чужині, а й в Україні. Тому і я тішусь, і я вітаю його, хоч свистіти я й не вмію — не виходить у мене така "музика". "На зорі моєї юности" це було моєю трагедією; що ж то за парубок, що не свисне в два пальці так, щоб дівчата аж поприсідали? Сьогодні відсутність цього таланту теж є перешкодою на шляху мого життєвого успіху — не буде з мене ані канадського політика, ані порядного цинителя мистецтва...

Мої "симпатии" часто мені кажуть: знаєм, знаєм, який ти "консерват"! Якби прогресивно-консервативну партію очолював не Діфенбейкер, а хтось інший, то ти й близько до неї не підступив би!

Не знаю, як би то було, якби було все шиворот на виворот, себто, якби сонце, скажемо, сходило не ранком, а увечорі. Зате я добре знаю все тоді, як усе відбувається так, як "Бог приказав", себто, як сонце сходить ранком, а консерватів у Канаді очолює Джон Діфенбейкер. Тоді мені все видається добрим, все виглядає нормально — я не маю страху навіть перед атомовою бомбою.

Є різні лідери. Діфенбейкер належить до тих, які знають, що кажуть, і що роблять. Я ще не пригадую випадку, щоб він щось десь спростовував — його завжди правильно й добре розуміють. Є ж у Канаді й іншого типу лідери, які спростовують майже кожне повідомлення про свій виступ чи заяву. Не встигнеш прочитати в газеті, як уже одержуєш вияснення: урахуйте, що наш лідер думав отак і так, сказав отаке й таке, а його зрозуміли отак і отак, а треба, мовляв, розуміти отак... Одержиш отаке "вияснення" і тоді вже переконуєшся остаточно, що нічого не розумієш, як і що говорив той лідер...

Та вернемось на конвенцію. Отже, прем'єр Канади вітав делегатів, згадував минуле, говорив про сучасне й майбутнє, про міжнародне становище, про завдання Канади і т. д. Закликав делегатів не тільки критикувати і виявляти своє невдоволення, а більше працювати. Дуже добре висловився про уступаючого прем'єра Онтаріо, обіцяв делегатам, що уряд ще скористає з його праці.

Застеріг делегатів, щоб вони пам'ятали, що Канаду будували не тільки англо-сакси, а понад 30 етнічних груп брали й беруть участь у її розбудові. Федеральна допомога Онтаріо збільшилась із 215.000.000 доларів у 1957 р. до — 472.000.000 дол. у цьому році. Допомога федерального уряду провінціям дається для того, щоб створити рівні можливості для всіх громадян Канади “без уваги на расу, релігію, колір шкіри, політичні переконання, національне походження чи місце перебування”.

Закінчив прем'єр свою промову під грім оплесків, вийшов із залі, помчав на летовище, сів

на літака і полетів у Японію. Конвенція закінчилась без нього.

Люди та їх поведінка

Делегати були різні за віком, між іншим, було дуже багато молоді, дуже різні за освітою й маєтковим станом, різні за своїм національним походженням. Але глянеш на них і мимоволі приходиш до висновку, що всі поведуться дуже просто, безпосередні у висловах, ніхто не ставить себе вище іншого — усі рівні. Бодай на конвенції.

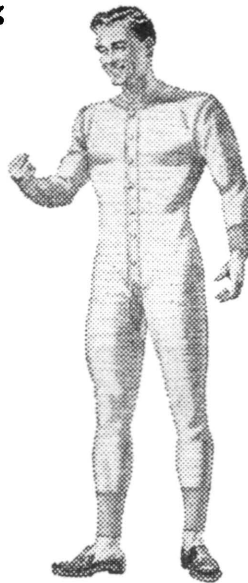
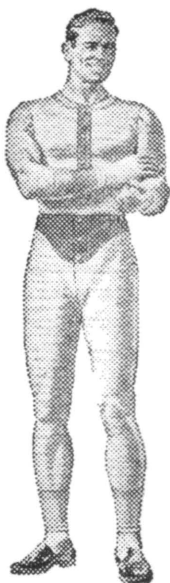
Нема різниці між міністром і прибиральником. Міністра вітають тоді, як він є почесним чи визначним гостем на трибуні. Як він зліз із трибуни, то вже стає звичайною людиною. Ось по закінченні сесії з трибуни покvapно сходять державний секретар і міністер громадянства Іван Яремко. Він на ходу тисне руку зі словами “Дай Боже здоров'я, пане Волиняк” і біжить доганяти редактора польського тижневика “Звйонзковец” Франка Глоговського, до якого, оче-

БІЛИЗНА „71“

ФІРМИ ПЕНМАН

Це зимня білизна, дуже витривала й легка до прання, зроблена з тканини “меріно”. Помірквана ціна, повне вдоволення і виняткова якість. В продажу: сорочки, підштаники та комбінація обох — для чоловіків та хлопців.

СЛАВНА

від 1868 року.

71-FO-7

ТРИ СТОЛІТТЯ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У Львові саме тепер (6-12 жовтня) дуже голосно відзначено тристліття університету ім. Ів. Франка, найстаршого університету в Україні (якщо, звичайно, не починати історію Київського університету з вищої школи Богоявленського братства, пізнішої колегії, а потім академії — 1615 р.) і, здається, в усьому СРСР.

Святкування відбулись у Львівському театрі опери та балету. На них прибули окупантські відпоручники з Кисва і самі окупанти з Москви (завідуючий відділом науки, вузів і шкіл ЦК КПРС Д. М. Кукін). На цьому святі прочитано “Указа” Президії Верх. Ради СРСР про нагородження Львівського університету найвищою російською окупантською відзнакою — Орденом Леніна. Самого ордена представникам університету передав відпоручник Москви, один із секретарів ЦК КПУкраїни А. Д. Скаба.

Взагалі це — веселі російські кпники із так званої “суверенности” УРСР. Та й як це можна інакше назвати, як жоден вищий учбовий заклад України (усіх їх 138, в т. ч. 7 університетів) участі в святі не взяв (не можна ж вважати такою участю привіт студентки Львівського політехнічного інституту і парторга Київського університету). Зате активну участь у святі брали “гості” з Москви, Ленінграду, Новосибірська, з Пільщі, Чехословаччини тощо.

Та інакше й не могло бути: сьо-
(Далі на стор. 30-ій)

КИЇВ

Про тебе вже не можна написати
Слова, яких ніхто не говорив...
Ти роздуваєш подихом вітрів
Вогні, яким горіти й не згасати.
В Дніпро впадають мрій моїх річки,
Над ним — широким — верби
хиллять стани.

І щовесни запалюють каштани
Туристами захвалені свічки.
Потрібен ти мені у щасті й горі
І другом наректи тебе дозволю.
Ти — мій.
Зелені гейзери тополь
Блискучим листям б'ють у жовті
зорі.

Кохання споконвічні теореми
Доводять милим в парках юнаки.
Розклало небо світлі п'ятаки
В сузір'їв ідеально точні схеми.
... По вулицях твоїх іду щодня,
Працюю і живу твоїм диханням,
Люблю доріг твоїх найменування,
І кожен камінь твій — моя рідня.
Вбиваєш в людях вдачу ти хробачу,
Бо чистий і ясний ти, наче ключ.
Вдихаю вітер твій.
З дніпрових круч
Прийдешности прекрасні далі бачу.

Віталій КОРОТИЧ, нар. 1936 р. в Києві, в лікарській родині. Закінчив Київський медичний інститут, працює лікарем в рідному місті. Окрім того, пише вірші.

(“Літературна газета”, 5 травня 1961 р.)

Шевченківські святкування у Вінніпезі, Канада, 9 липня

видно, має якусь справу, а він уже скерувався до виходу. Ось коло проходу стоїть міністер праці Федерального уряду Майк Старр (Михайло Старчевський) і довго й спокійно розмовляє з якимись своїми знайомими. У час перерви в коридорі стоїть перша і єдина жінка у федеральному кабінеті міністрів — міністер імміграції та громадянства — Еллен Фейрклів. Вона розмовляє з не дуже то повороткою молодого людиною. У цей час хтось приніс їй з буфету “гат дога” й каву в паперовій склянці, а в неї руки заняті, бо тримає портфеля й хутро. Вона оглядається навколо, кладе портфеля й хутро на підлогу, бере каву й “гат дога” і їсть навсто-ячки. Дуже мені хотілося збештати ту недотепу

в штанях, що не потримав її речей, але я тільки подумав: і на яку мару тобі довгі штани здалися? Ходив би собі в коротких, якщо не вмієш коло жінки повернутися...

Я вже відзначав, що всі спокійні, зрівноважені, всі були усміхнені і виглядали вдоволеними, бадьорими. Але не зовсім воно так насправді: у штабі кожного кандидата кожної ночі обговорювались підсумки дня, намічались шляхи, які б привели до перемоги. За чаркою в кімнаті одного з міністрів (не Ів. Яремка, а “чужого”) я помітив його глибоке хвилювання денними успіхами поважного суперника особи, яку підтримував цей міністер. Коли “маса” пила й

61 р.: колони учасників входять на площу до пам'ятника.

З промови прем'єра Канади

Високодостойного Джана Діфенбейкера
на обіді по відкритті пам'ятника
Шевченкові у Вінніпезі.

“Українці зробили значний вклад у ділянку хліборобства. Покличусь лише на пшеницю “Ред файф”, виплекану на родючій українській землі, і з якої походить “Маркіз” та багато інших сортів. За останні десять років українсько-канадські фермери одержали численні міжнародні відзначення за своє збіжжя. Не минає року, щоб до списку тих, які мають великі здобутки у фермерстві, не долучувались нові прізвища. Відносно поважний відсоток творять українці і серед науковців Канади національного та міжнародного значення. Для означення їх ваги досить навести прізвища Павличенка, Черевика, Глинки”.

“Історія України — це одна з найдовших і найбільш пориваючих історій боротьби народу за своє життя, самобутність і особливо свободу. Українці можуть уважатись за одних з найзавзятіших борців за волю. Жорстоке панування татар, турків, поляків, москалів, австрійців не було в силі зламати їх духа. Всі намагання знищити цю націю в ході соток років давали той самий наслідок, а саме: дальше тривання і палахкотіння полум'я свободи в душах народу України, полум'я яким і нині палає сорок мільйонів. Коли я читав цю потрясаючу і пориваючу історію, я не виходжу з дива: як український нарід міг вижити”.

веселилась, то лідери опрацьовували пляни дальшої боротьби за перемогу.

Десь о першій ночі сиджу я в апартаменті майбутнього лідера з склянкою в руках і вивчаю людські типи. Підходить молода жінка теж із склянкою в руках:

— Дозвольте сісти коло вас? “Нові Дні”? Що то значить? То ви українець? Дуже приємно. А чи ви знаєте отаких і таких (перелічує цілий ряд українців-делегатів)? А чого українці так поділені, чого вони не підтримують одного кандидата?

Виявляється, що вона близька своячка сучасного лідера, член комітету. Вона не скриває

своєї перевтоми, майже вичерпаності сил, хоч і “козириться” назовні.

— А за кого ви?

— Ні за кого, я ж не делегат, а обсерватор, але бачу, що перемає Джон Робартс (її свояк).

— Вірите? А на чому ґрунтується ваша віра?

— Українці, поляки і всі недавні європейці чекають від Робартса найбільшої доступності, найбільшого розуміння змінених умов і складу населення Онтаріо. Між іншим, доступністю не міг похвалитись і дотеперішній прем'єр, хоч він ці змінені обставини розумів і завжди враховував. Мені здається, що й багато англо-саксів цього хочуть. Але якої національності ви? —

питаю, бачучи з вигляду, що вона не англійка.

— Я? — промінить великими очима моя сусідка. — Сіра комбінація французенки і шотландця.

— Сіра? А я відтепер завжди пам'ятатиму, що найпрекраснішою комбінацією в світі є французько-шотландська!

І це я сказав широко.

До речі про жінок на конвенції. Їх було багато і були вони дуже активними. Кожному відомо, що всі жінки гарні, чарівні. Але трапляються між ними найкращі і найчарівніші. Тоді приємно жити на світі. Але дивлячись навіть на цих найкращих і найчарівніших мені було сумно. Канадські й американські жінки так жемнуть за модою, що вони цілком втрачають особистість. Мені часом хочеться, щоб вони поїхали в Київ. Там не знайдеш двох однакових жінок — кожна має щось своє. Хай негарне, але своє, власне. Між канадськими жінками я себе почуваю, як у зборищі прекрасних юнаків-вояків у різного кольору й покрою уніформах. Мені здається, що кінець світу вже близько — соціалізм уже опанував жінками і “визволив” їх від їх індивідуальних якостей і смаків. Та хто зна, може я й помиляюсь. Може це туга за втраченою Україною примушує мене так думати?..

Українці на конвенції

Їх було небагато. Бодай я їх пізнав небагато — кілька десятків. Ніякого обліку їх ніхто не робив. Голосували дуже різно. Часто було так, що українцями виявлялись ті, що їх ніяк не можна було підозрівати в цьому. Ярослав Вільк, наприклад, показав мені двох дівчат, яких я навіть і не підозрівав в українстві.

Але чимало українців, як кажуть, були “на виду”, відігравали поважну роль. Серед них найперш треба згадати міністра праці федерального уряду дост. М. Старра та державного секретаря і міністра громадянства Онтаріо дост. Івана Яремка. Жодна інша етнічна група людьми на таких посадах не може похвалитись. Не личить нам хвалитись чи хвалити своїх земляків (і я того ніколи не роблю), але ці два діячі справді займають дуже визначні посади і справді є на дуже добром рахунку не тільки в кабінетах міністрів, а й у Канаді взагалі. Особливо серед інших етнічних груп. Часом здається, що цих наших визначних земляків більше шанують англо-сакси та інші етнічні групи, ніж українці. Це, звичайно, нам чести не робить, але ми мусимо бути вдячні їм, що вони високо тримають українське ім'я і гідність. Ніхто не може закинути їм, що вони не вміють чи не хочуть працювати, що вони використовують своє становище лише для себе.

А взагалі з українців на прогресивно-консервативній конвенції я ніяк не вдоволений. Я кажу: МАЛО, МАЛО, МАЛО! Винятково мало. На сором і ганьбу нашої здібної і талановиті молоді, мало. Скільки її, тієї нашої молоді, вчиться, працює на визначних посадах! Таж річно сотні українців кінчають канадські університети й каледжі. А де ж вони? Чим вони прислужи-

лись Канаді й Україні, крім того, що щось будують і заробляють на цьому добрі гроші?

Хто й коли голосно заговорить про це? А треба. Треба вказати нашій молоді правильний шлях, щоб вона не була “гнилою колодою”, як казав Шевченко, чи “трупичем околєвшим”, за виразом Сковороди.

Ідіть до консерватів, до лібералів, до НДП-тії, до партії Соц. Кредиту — ідіть туди, куди вас кличе ваша совість, але йдіть. У Канаді нема ворогів нашої визвольної ідеї. Тільки канадці дуже мало знають про Україну. Не агітуйте їх — вони того не люблять (і я теж не люблю!), але будьте з ними і вони непомітно для вас і для них самих стануть друзями нашого народу. Канада дає нам величезні можливості. Не скористати з них — ганьба.

З українських часописів на конвенції були представлені лише “Нові Дні” й “Гомін України”. Відсутність інших часописів важко пояснити, а ще важче виправдати. Усіх же представників етнічної преси на конвенції було 29. Відомо, що українська преса — найчисельніша і найсильніша (39 часописів у Канаді!). Оце так ми “повертаємось”! А це ж конвенція все таки урядової партії... А що ж в інших випадках?..

Опікувався етнічною пресою милий і симпатичний К'єлль Андерсен — норвежець, що лише п'ять літ у Канаді. Людина винятково розумна, делікатна, уважна. Він забезпечив етнічну пресу всіма матеріалами, фотами і всім іншим не тільки англійською мовою, а ще й перекладами п'ятьома іншими мовами, в тім числі й українською. Для цього було створено ціле бюро перекладів.

Прогресивні консервати вміють працювати, вміють добирати людей. Це й приносить їм перемогу.

Петро Волиняк

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу.

Будете мати повне вдоволення та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO Fuel Oil Co. Ltd.

196 Bathurst St.

Телефонуйте:

Удень і вночі: EM 6-6539, EM 6-6530

ПРО ОДНУ „ОБОРОНУ“

У тижневику “Вільне Слово” (Торонто, 4 листопада 1961 р.) уміщено статтю чи листа, не знаємо, як його й назвати, Б. Коцюби під заголовком “Сморід московських вислужників”. Як бачимо, заголовок і дуже “благородний”, і дуже вимовний та ще й внятково “патріотичний”. Сам заголовок цілком розкриває зміст статті.

Уміщено це під рубрикою “Кожному слово”. Рубрика гарна. Ми б поширили б її навіть: не тільки “кожному слово”, а навіть “кожному ножа”, але з умовою, що цей “кожен” матиме справу з картоплею чи котлетою, а не братиметься “боронити” поета перед “нападами” критика.

Передруковуємо цей “твір” повністю. Пояснимо нашим читачам, що в ньому мовиться про нашого співробітника Василя Чапенка, прізвище якого чогось скорочено на “Ч-енко”. Просимо наших читачів ще раз прочитати рецензію проф. В. Чапенка “Чи подолання кризи” (“Нові Дні” ч. 141, стор. 20), щоб порівняти саму рецензію із закидами “Вільного Слова”.

Коментарів до цих “патріотичних пахощів” не даємо ніяких — читачі самі їх оцінять. Ми тільки підкреслюємо деякі вирази.

Друкуємо також статтю пані О. Черненко, яка теж із усіх сил намагається “оборонити” Яра Славутича. Не згодні ми, звичайно, з пані Черненко, але вважаємо, що вона має право висловитись, якщо це висловлювання не виходить з норм доброї поведінки, як це маємо у випадку з “Вільним Словом”.

Вважаємо, що добрий поет не потребує оборони — вона йому ніколи не допоможе, а завжди пошкодить. Боронити будь-кого можна й треба тоді, якщо хтось людині “пришиває” справи типу “смороду московських вислужників”, намір “обсмородити й інших письменників”, основу “марксистсько-матеріалістичної діалектики” і т. д., себто “критику” у стилі “Вільного Слова”, що ми вже не раз відзначували.

Левко РОМЕН

БАЗАР

Спів “Ще не вмерла...” й досі лине
Від невмирущих базарян!..
Брати, услухаймось — і згине
Той біль терпкий душевних ран,

І радістю нас день зустріне:
Він сумніву здмухне туман, —
Сяйнуть ідейні верховини,
Бо зникне чад чужих оман!

Надхнені прикладом героїв
Боротись будем знов і знов,
Нові борці доби нової,

Бож та в нас хіть і тая ж кров!
Хто твердо хоче, той спроможний
І бій провести переможний!

І Василь Чапенко, і Яр Славутич — обидва співробітники “Нових Днів”. Обоє ми їх добре знаємо й шануємо, на жодного з них ніколи не робимо найменшого тиску, друкуємо їх твори без найменших поправок чи навіть скорочень. “Злочин” В. Чапенка звівся до того, що він зробив висновок, що в поетичній творчості Яра Славутича помітний спад, який викликав у В. Чапенка “тривогу про дальший розвиток його поетичного таланту”. Оце і все.

Редакція, співробітники й читачі “Нових Днів” з приємністю прочитають заяву Яра Славутича, що він відмежується від стилю й характеру “оборони” Б. Коцюби. Сторінки нашого журналу для такої заяви завжди відкриті.

Ми певні, що якби покійний М. Драй-Хмара побачив, що його так “боронять”, то він би негайно відмежувався. Не знали ми особисто П. Филиповича, але не маємо найменшого сумніву, що він зробив би те саме. Що І. Качуровський до глибини душі буде обурений тоном і висловами “Вільного Слова” — ми також не маємо найменшого сумніву. А як zareагує В. Чапенко, то це вже його справа.

Вважаємо, що залишати такі речі “поза увагою” шкідливо. Було б, звичайно, добре, якби “Вільне Слово” передрукувало Чапенкову рецензію на своїх сторінках, щоб його читачі могли хоч порівняти, як і що пише В. Чапенко, а як і що пише Б. Коцюба. Та це справа редакторської гідності й совісті.

Тепер передруковуємо статтю Б. Коцюби без найменших поправок. Усі підкреслення в тексті — наші. Усі мовно-стилістичні дивовижі належать редакторів “Вільного Слова” — ми ні помилок, ні перекирочень при передруку не зробили.

КОЖНОМУ СЛОВУ

СМОРІД МОСКОВСЬКИХ ВИСЛУЖНИКІВ

В останньому числі “Н. Д.” (ч. 141), п. Ч-енко **риє** проти визначного поета і проф. Я. Славутича, і то з таким розрахунком, щоб **обсмородити** й інших визначних поетів і письменників. На **основі марксистсько-матеріалістичної московської діалектики** Ч-енка мало б виходити, що “недоліки” у творчості поета Я. Славутича існують тому, що поет Славутич **приязнить** з “такими сумнівними одиницями, як В. Шаян та І. К.”. Що за логіка? Чисто **московська діалектика!** І яке відношення мають згадані особи з творчістю поета Славутича? Бачите, річ у тому, що Ч-енко з переконання **чистокровний матеріаліст і пропагатор сексуалізму**, і біологічно не може переварювати всіх тих, які **поборюють пошесть матеріалізму і сексуалізму**. Всі ті, що борються проти цих -ізмів — є ворогами Москви, а тому **московські агенти** шукають серед нас **однодумців** — матеріалістів за переконання, і потім ними **пробують плюгавити** визначних українських патріотів.

Далі Ч-енко пише про те, “що з Славутича

чем сталося те, що свого часу сталося з такими поетами, як П. Филипович, М. Драй-Хмара, а вже тут, на еміграції, з І. Качуровським, — у нього, як і в цих поетів, філологія убила поезію". Отже, з огляду на те, що москалям стояли на перешкоді такі визначні поети, як Драй-Хмара, Филипович, бо вони своєю творчістю виводили українську духову культуру на чоло в загальнолюдських здобутках культури, москалі вислали їх у концтабори. В них вони й погинули. Але тому, що цих і їм подібних поетів шанують українські патріоти, то **москалі устами своїх вислужників паплюжать** світлу пам'ять достойних синів України.

Найвищий, панове час, щоб ми, українські самостійники, повикидали цей **московсько-вислужницький сморід** за межі нашого суспільства!
Б. Коцюба

Степан ОЛІЙНИК

СТАНОВИЩЕ КРИТИКА

(Жарт)

Як хвалить він письменника
Онуфрія Каленика,
То він:
"Кваліфікований",
"Глибокий", "поміркований",
"Розумний", та "освічений",
"Проникливий", "досвідчений".
І в творі, що торкається,
"Чудесно розбирається!"

А зробить зауваження —
Куди там! Інше враження!
Він критик —
"Непідкований"
і "некваліфікований",
"Безграмотний",
"неввічливий",
"Мілкий",
"недоброзичливий".
І в творі, що торкається —
"Профан, не розбирається!"
(“Літ. Газета, Київ, 5. 10. 61.)

SIT VENIA VERBO

(З приводу “Оази” Яра Славутича)

Прочитавши рецензію В. Чапленка “Чи подолання кризи” на збірку поезій Яра Славутича “Оаза” (“Нові Дні”, ч. 141), відразу насувається питання: чи вона не тенденційна й чому саме?

Ми дуже шануємо В. Чапленка, як талановитого й цікавого письменника та мовознавця, тому тим більшим розчаруванням був для нас його невинуватий суб'єктивізм. Чи може літературний критик знецінювати мистецьку вартість літературної праці тільки тому, що вона світоглядowo не підходить його смакові? Вистачить пригадати листування В. Чапленка з І. Багряним, щоб догадатися, як багато значить для шановного рецензента світоглядowi позиції автора твору, світоглядowi у відношенні Бога й

віри в Нього. Тому ясно, що такі звернення як: “Вічний Боже”, “Всесильне сонце, Господа посланче” були *spiritus movens* негативного настановлення В. Чапленка до автора “Оази” й невиправдане шукання кризи в його творчості.

Однак нас цікавить ще одне питання. Чи справді Яр Славутич змінив свої світоглядowi позиції у відношенні до Бога, а якщо змінив їх, (як твердить В. Чапленко) то “чи не в зв'язку з цим гербом”, отже без переконання, а з розрахунку?

Зasadничо світоглядowi позиції з переконання можна змінити, і сильні характером ці люди, які мають відвагу до цього признатися. Кожна людина переходить внутрішню боротьбу, переживає надії й сумніви, вчиться й досвідчує крізь ціле своє життя й щаслива ця людина, яка справді знайде, врешті, Бога. Зацитую уривок з прекрасної статті Б. Кравцева “Бій за Миколу Чернявського”: (Сучасність, ч. 9) “Через нетрі безвір'я і муки самотності, — заявляє герой Чернявського, український степовик Севрюк, — я прийшов до висновку, що Бог все таки єсть. Єсть Бог! ...Уявляю Бога, як єдину творчу світову силу, як найвищий закон усякого життя матерiального й духового — вічний і незмінний. Або інакше: Бог мій найвищий пункт, до якого доходить моя думка, підносячись над хаосом життя. Синтеза всього сущого”. До цієї своєї віри й молитви герой Чернявського, колишній атеїст, прийшов “степовими шляхами, чумацькими”, “слідом за предками нашими”... Однак закид В. Чапленка тому образливий, що піддає сугестію, що Яр Славутич змінив свої світоглядowi позиції у зв'язку з кон'юктурою. Ніхто в тому не сумнівається, що шляхетське походження не має вже в нинішніх часах ніякого значення й слушно “герб не робить поезії якісно ліпшими”. Тому справа герба, звичайно, маловажна справа, байдуже чи подумана, як значок видавництва чи як старовинна, родинна пам'ятка. Якщо авторові треба було ховатися з цією родинною пам'яткою в Україні, то знову тут, у Канаді, нема потреби її соромитися. Дивно тільки, чому із-за таких дрібничок, робиться стільки шуму. Іншими словами: *Parturiunt montes, nascitur ridiculus mus*.

Однак повертаємо до нашого попереднього питання: чи справді Яр Славутич змінив свої світоглядowi позиції? Цитуємо дві останні строфи вірша “Посуха” (Збірка поезій “Співає Колос”) на які покликується шановний рецензент:

Хай у розпуці бідний селянин,
Щоб не спіткав його страшний загин,
У всіх святих випрошує вологи, —
Черствіє тужно посірілий пар;
В'ялить посіви, палить перелоги
Немилосердний неба володар.

Ніякого іронічного трактування Бога у цих рядках не бачимо.

“Неба володар” написано з малої букви, отже виглядає, що думав автор про сонце, а не про Бога. А навіть, якби зроблено закид, що Бог немилосердний, то скільки ми таких несправе-

дливих закидів робимо Богові в розпуці, в горі, в нещастях? Пригадується новеля В. Стефаника "Сини", у якій старий Максим говорить: "Господи, брешут золоті книги по церквах, що Ти мав сина, брешут... Най Тобі оця синя баня так потріскає, як моє серце!.." І нікому не приходить на гадку, що В. Стефаник не вірив у Бога чи іронізував з Нього.

Яр Славутич говорить в імені селян, думає так, як думали селяни. Він переживає разом з ними горе посухи і в тому вартість його творчості, — представити правдивих людей. Український селянин завжди був дуже побожний і ім'я Бога було завжди в нього на устах. Бачимо це хочби в таких поезіях Яра Славутича, як: "Мариво" чи "Розляглись поля широкі". ("Співає Колос"):

І кивне сусід сусіду
Слава Богу, лан — як треба...

Або

І каже дід проходячи за тин:
Святий Петро вигонить вівці пасти...

Отже, Яр Славутич і в давнішій своїй творчості не забував за Бога та Його святих, бо інакше й не може бути, він же "пішов од нив і хуторів, де здавна рід наш за плугами прів" — зріс із українським народом. Не відрікся він його, не може відректися і його духовості, глибокої віри й побожності.

В. Чапленко зовнішнім моментом кризи підтверджує десятирічний інтервал поетичної творчості Яра Славутича. Нам відомо, що в 1958 р. вийшла збірка поезій Джона Кітса "Вибрані поезії" в перекладі Яра Славутича. Перекладні праці теж належать до поетичної творчості. Кожний знає, як багато маємо сьогодні видавництва, що за свої гроші видають поетичні твори? Часом знайдуться прихильники творчості автора чи якийсь жертвенний спонзор, а звичайно це геройське діло доконується власним накладом, отже за авторів гроші. Тому, в наших умовах, дуже відважно міряти розвиток творчої праці спроможностями публікації. Друге твердження, що в Яра Славутича філологія вбила поезію також ніяк невинуватне. В. Чапленко дав нам цінну філологічно-наукову працю: "Українська літературна мова" й ця його праця не вбила в нього доброго письменника, чому, отже, філологічно-наукова праця Яра Славутича мала б убити його поетичну творчість?

Наприкінці розглянемо ще один закид, що "наш поет відривається від живої дійсності, від ґрунту, а скерував себе в якісь абстракції, заповнені якимись безтемними, безмістовними текстами", а головню сама назва збірки "Оаза" незрозуміла для шановного рецензента. Не знаю, чи є якась збірка поезій, у якій усі вірші були б досконалими. У найкращих збірках трапляються слабші вірші. Те ж саме і в згаданій збірці, що ніяк не виявляє якоїсь кризи в поетичній творчості.

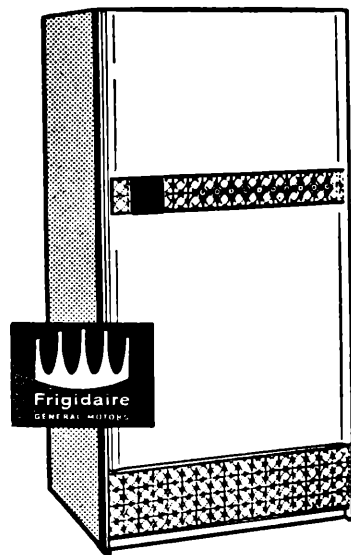
У М. Коцюбинського є прекрасний твір "Фата Моргана". Кожний розуміє чому він так називається й, хоч назва ця абстрактна, інша, як

назва "Оаза" нікому не приходить на гадку питатися: чому "Фата Моргана"? Що це за "Фата Моргана"?

Прочитавши цілу збірку поезій Яра Славутича, назва її "Оаза" є найбільш підхожою й дуже зрозумілою. Золотою ниткою крізь цілу збірку тягнеться велика туга автора за своєю улюбленою батьківщиною. Немилосердна доля викинула його на чужину, яка видається поетові тільки тому порожньою африканською пустелею, що в цій чужині він нічого рідного знайти не може. І мандруючи по тих пустелях чужини поетові ввижається, мов спраглому на пустелі, примарна, прекрасна оаза, його чудова Україна: "Ти мені, як примарна оаза на пісках африканських пустель".

Щобільше, його туга така велика, що порівнює свою дорогу, обітовану землею з краплею в баклазі, яка була останнім рятунком для спраглого мандрівника в пустелі. Тут усе таке ясне й зрозуміле, поетичне слово набирає ваги й образності, глибокої в скрайніх контрастах значності. Поет просить долю, щоб посилала йому "палючі пили пустелі", себто, щоб не приманювала його чужина ніякою своєю красою, а здавалася завжди безрідною пустелею, бо тільки то-

ВЕЛИКА МЕБЛЬОВА КРАМНИЦЯ БУРЛАКОВА

ХОЛОДІЛЬНИК МАРКИ FRIGIDAIRE

Великий вибір хатніх і конторських меблів.

Електричні прилади та інше.

Читачам "Нових Днів" — спеціальна увага і знижка

BURLACOFF'S FURNITURE

619 Queen St. W.

Toronto, Canada.

Tel.: EM 8-6812

ді не вмере його туга за материзною. Щоб ті “далей вали веселі”, — ці веселі краєвиди чужини, — все “вергали вогонь виття”, — кидали вогнем бажань, були великим криком бунту й тим самим родили постійно тугу за Україною. Він же каже:

Чом же для тебе немає краси,
Серце, крилатий човне!?
Інші вчуває воно голоси,
Тугою повне!

І ось тому поєднав автор для контрасної образності хвилі жита з пісків потоками, спраглий промінь — із смеркання цвітом.

Якраз тільки тому поєднав автор українські уявлення з отими “пісками Сагари”, бо американські реклями та хмаросяги, які рекомендує В. Чапленко, є для поета нічим іншим, як порожніми пустирями, вони не приманюють, вони для нього без значення. Коли б поет порівняв Україну з американськими реклями та хмаросягами, як банально звучала б його поезія! А ще могло б витворитися цілком протилежне враження, яке поет пережив у душі. Тоді Україна вийшла б може бідною порівняно з цивілізаційними досягами Америки, а для нашого поета Україна є завжди найгарнішою й найдорожчою. Шановний рецензент пише: “Правда, образ нашої далекої батьківщини можна й без назви змалювати, якщо подати відповідний антураж з української дійсності. Але ж у текстах ми знаходимо ознаки, що складаються швидше на образ якоїсь Палестини чи якоїсь іншої азійсько-африканської пустельної країни”.

О бідний поете! Невже зроблено з тебе араба, жада чи може якогось дикого, чорного африканця? А ти горем, тугою прибитий палко молишся:

Лиш дай у тяжкому сконі
Узріти євшан степів.
У древнім, отчинім лоні
Почути дніпровий спів.

Або

Як досягти заповітного дому?
Впасти на рідний дитинства моріг,
Сльози гарячі, тужбу незникому
Спрагло ронити на отчий поріг...

Прикладів таких можна б навести багато, однак не можу оминати ще таких ясних у відношенні України рядків:

О, дивіться туди, в кого мозок жевріє!
Звагу мандрів керуйте на рідний поріг.
Ваша правда живе, як Мойсеева мрія,
На предвічному схресті предвічних доріг.
Буде щасний прихід! У блаженстві стихії
По розпуці скитань, по затраті утрат
Засіє пракиївське сяйво Софії
На новій держави новий Маєстат.

Невже можна припускати, що поет думав у своїй збірці поезій “Оаза” представити образ Палестини чи якоїсь іншої азійсько-африканської пустельної країни?

Врешті, дозволимо собі зацитувати слова Юрія Гаморака, який промовляв на “Літератур-

ному вечорі” Яра Славутича в Едмонтоні (“Українські Вісті”, 13 березня 1961 р.): “Яр Славутич належить до передових поетів не тільки на еміграції, але й в Україні. Я високо оцінюю його поетичний талант”. Юрій Гаморак підкреслив мистецькі вартості його поезій, а саме досконалу техніку вірша, багату мову й велику плястичність його поетичних образів.

Олександра Черненко

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Четверте поправлене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

Третє поправлене й поширене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.20 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Читанка для 3-ої класи

Друге збільшене видання (більший формат
і виразніший та більший шрифт)

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої класи

Друге поширене й поправлене видання
(збільшено кількість сторінок, збільшено шрифт
і формат сторінки).

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

6. Дмитро Кисляк

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
(Фонетика й морфологія).

Видання друге.

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

Замовляти в “Нових Днях”. Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.

† МИКОЛА КРИЧЕВСЬКИЙ

Українське й світове мистецтво понесло велику втрату — у Парижі, далеко від рідної України, 11 вересня ц. р. від тяжкої недуги тихо помер визначний український маляр-аквареліст Микола Васильович Кричевський.

Панахида була відправлена 15 вересня в українській православній церкві св. Володимира в Парижі. На панахиді було коло ста осіб. Катафалк з трюною Покійного був весь у квітах. Вічний спочинок наш великий земляк знайшов на цвинтарі Баньє в Парижі.

Микола Васильович Кричевський народився 24 листопада 1898 р. в Харкові. Після закінчення гімназії (у Києві) він разом з театром М. К. Садовського залишає Батьківщину. Спеціальну освіту здобув у славного майстра Йосипа Бокшая, пізніше закінчив Празьку художню промислово-декоративну школу (1928 р.). У 1929 році він переїздить до Парижу, який і став його постійним місцем осідку. Тут він захоплено стежить за новими осягами в галузі живопису, швидко знаходить своє власне "слово", свою індивідуальну струну, як у ділянці малярської техніки, так і в царині розкриття того невимовного, що є справжньою душею мистецтва. Сам себе він вважав за неоімпресіоніста. Його прозорі пейзажі чи то тихих завулків Парижу, чи спокійних, повних споглядальності, каналів і майданів Венеції, чи то далеких розлогих степів України — стають відомими в усіх кінцях світу. Ними захоплюються всі, хто ще не втратив почуття Прекрасного.

У його акварелях-поемах є щось від внутрішньої музики Уїстлера, і від загадковості Едварда Мунка, і багато від самого їх автора.

У багатьох галереях світу і в приватних осіб зберігаються його прекрасні твори. Згадати б тут хоч паризькі галерії: Зака, Молода Європа, Галерія міста Парижу, у музеї Львова, у музеях Ізраїля тощо, тощо.

Як людина, Микола Васильович половив кожного своїм спокійним та добрим характером, своєю любов'ю до всього Прекрасного, своїм чутливим ставленням до людей, до своїх незчислених друзів, до своєї відірваної від нього численної рідні.

Передчасна смерть Миколи Васильовича Кричевського — велика втрата для українського і світового мистецтва.

Вічна Йому пам'ять!

† МИКОЛА ФОМЕНКО

Уночі з 8 на 9 жовтня ц. р. в Нью-Йорку помер один з найвизначніших сучасних українських композиторів — Микола Олексійович Фоменко. Помер в наслідок хвороби серця, яка вперше проявилась у нього ще в 1951 р.

Останній рік недуга так розвинулась, що Микола Олексійович весь час тримав при собі кисневу маску. Останній тиждень перед смертю він був у Торонті, де зустрівся зі своїми численними симпатиками та прихильниками. Повернувся літаком у п'ятницю, мав лекції в п'ятницю і в суботу, був на засіданні дирекції Музичного інституту. Там йому стало погано і його із засідання повезли автом просто до лікаря. Лікар зробив ін'єкцію і сказав, що нема нічого небезпечного, радив відпочити і все. Повернувся додому Микола Олексійович у доброму настрої, дуже добре себе почував, обмірковував з дружиною свої творчі плани і т. д. і ліг спати. А вранці його дружина, відома камерна співачка Ізабелла Орловська, застала його мертвого в ліжку.

Панахида відбулась увечері 12 жовтня в похоронному бюро Яреми в Нью-Йорку, яку відправив о. митрат Л. Веселовський. Співав хор православної катедрі св. Володимира під керівництвом Завітневича і хор "Думка" під керівництвом Крушельницького. Промовляли: о. митрофорний протоієрей Л. Веселовський, д-р З. Лисько — від українських музик, Ігор Соневицький — від музичного інституту, Йосип Гірняк — від театрів, п. Вишиваний від українського громадянства та Оксана Бризгун-Соколик — від музичної громадськості Канади.

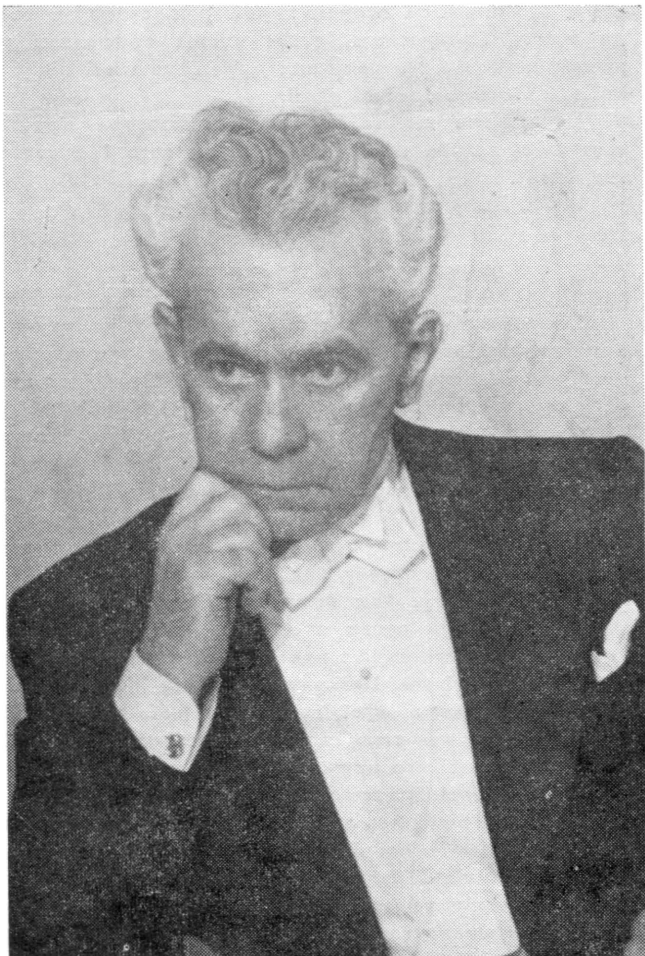
У п'ятницю 13 жовтня відбулася заупокійна Служба Божа в катедрі св. Володимира, відки тіло перевезено на цвинтар коло церкви-пам'ятника св. Симона в Бавид-Бруку, де похоронний обряд відправив архієпископ Мстислав у сослуженні численного православного духовенства. Було багато людей, особливо музик, не тільки з Нью-Йорку, а й з інших міст США, зокрема з Філадельфії.

На поминальному обіді в Бавид-Бруку промовляв скульптор С. Литвиненко, від літературно-мистецького клубу Нью-Йорку. На свіжій могилі покладено багато вінків від різних осіб і установ.

Микола Олексійович Фоменко народився 25 грудня 1894 р. в Ростові над Доном. На восьмому році життя умерла його мати. Ще в ранньому дитинстві він виявив музичні здібності, але вивчати музику почав аж на 17 році життя.

У 1915 р. його взяли до війська й відправили на кавказький фронт, де він був двічі ранений. З армії повернувся до Харкова, куди переїхав його батько. Тут він і здобув музичну освіту: спочатку у піаніста проф.

Павла Луценка, а композицію — у відомого професора Семена Богатирьова. Компонувати почав, ще не оформивши своєї музичної освіти, але активну композиторську діяльність розпочав у 1925 р. в Харкові.

У 1932 - 35 рр. працював на посаді редактора видавництва "Мистецтво". По переносі столиці до Києва, разом з композитором-співачом К. Богуславським (пізніше засланий) М. О. концертував по Україні, популяризуючи в народі твори українських композиторів, в т. ч. й свої. Незадовго до 2-ої світової війни М. О. був головою державної екзаменаційної випускної комісії в Харківській консерваторії.

До США приїхав восени 1951 р., де відразу відчув свою хворобу. Поліпшення здоров'я в 1953 р. дозволило йому розпочати активну музичну діяльність. Розпочав працю в українському відділі "Голосу Америки", пишучи для нього монографічні довідки про українських композиторів та огляди сучасного американського музичного мистецтва. Був одним із основників Українського музичного інституту в Нью-Йорку, працював у ньому як професор і член дирекції до самої смерті.

Доробок М. О. складається з двох симфоній, трьох сюїт для симфонічної оркестри, трьох опер — "Івасик-Телесик", "Маруся Богуславка" (зінгшпіль), "Ганна" (незакінчена), — фортепіанового концерту із симфонічною оркестрою, струнного квартету, чотирьохчастинної сюїти для скрипки з фортепіаном, баллади для чельо, з багатьох вокальних творів, зокрема чудової баллади для баритона з фортепіаном "Байда-Вишневецький", яка виз-

начається психологічною витонченістю кожної картини та винахідливістю у ділянці ритміки, мелодії та гармонії.

Дуже відомою і любленою співаками й слухачами є його пісня "Любіть Україну" на слова В. Сосюри, одумівський марш (на слова Івана Багряного) "Ми об'їхали землю навколо". Добре відомий і його терцет для жіночих голосів "Діво Маріє" та чимало інших вокальних та інструментальних творів.

Окремо стоїть його музика до Франкової поеми "Мойсей", яку сам М. О. вважав чи не найоригінальнішим своїм твором.

Творив М. О. не "сам із себе", а творчість свою ґрунтував на розкішній основі української народної музичної творчості. За стилем — романтик, але з рисами експресивності. Він і сам не вважав себе за новатора в музиці, "якщо, — як він сам висловлювався, — вважати за новаторство штучне та нелогічне нагромодження дисонансів і штучну ритмічну нісенітницю. Але я також проти постійного вживання мажорів та мінорів, що так порядно набридли".

Покійний М. О. був прекрасним педагогом. Написав чимало творів для дітей, особливо фортепіанових. У час його останнього приїзду в Торонто ми були свідками, як він любовно ставився до дітей і молоді, які його оточили з проханням дати свій автограф на нотному збірнику чи листку. До кожної дитини чи юнака він ставився з батьківською любов'ю й опікою: кожного з них запитав, де він вчиться, що вже знає і т. д. Одному талановитому молодому піаністові він завважив:

— Дякую. Ви дуже добре грали, але зробили одну помилку. Ось оце місце, — і тут М. О. відкриває ноти, — бачите? Тут треба було тільки дати більше чуття, виразу, а ви збільшили темп. Це неправильно. Урахуйте це на майбутнє.

У Торонті М. О. мав цілий гурток своїх гарячих прихильників, який очолює піаністка О. Бризгун-Соколик. Цей гурток видає велику пластинку з творами покійного М. О. На жаль, він не дочекався виходу її в світ, хоч останній час він просто жив цією справою.

Взагалі М. О. був людиною любленою, шанованою, але еміграція є еміграція: він не міг спокійно й вільно творити тут, бо не мав для цього відповідних умов. Але те, що він створив, надовго залишиться у мистецькій скарбниці нашої нації.

Хай же навіки збережеться пам'ять про вірного сина нашого народу, про велику й чутлу людину, про одного з найвизначніших наших сучасних композиторів — Миколу Олексійовича Фоменка!

РЕДАКЦІЯ

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

НОВІ ДНІ, Листопад, 1961

СЕЗОН У ТОРОНТІ РОЗПОЧАТО ДОБРЕ

Сьогорічний мистецький сезон у Торонті розпочали не канадці, а "іноземці" — мішаний хор "Трембіта" з Детройту, США, яким керує Кирило Цепенда (аккомпаньовала О. Дубрівна-Соловей), і який виступив у найкращій концертній залі міста — Месей Гол — 7 жовтня ц. р.

Концерт складався з трьох частин: чоловічий хор, що виконав "Сотворення світу" В. Ріхтера, "Золоті зорі" О. Нижанківського, "В гаю зеленім" О. Нижанківського та Б. Кудрика і "Синій Дунай" Й. Штрауса; жіночий склад хору, що виконав "Рости, квіте" К. Стеценка, "На високій полонині" М. Милославського, "В'язанку закарпатських пісень" в обробці Ю. Костюка та М. Кречна; повний склад хору (мішаний) виконав "Сей день" Д. Бортнянського, "Гимн боротьби" В. Стеффе, "Кантату" (на смерть Шевченка) К. Стеценка, "Вулицю" Ф. Колесси та "Дівчино, прощай" М. Милославського.

Концерт пройшов з повним мистецьким та матеріальним успіхом. Щодо виконання, то найкраще виконано чужі твори, зокрема прекрасний, майже невідомий українському слухачеві твір В. Ріхтера "Сотворення світу", у якому чоловічий хор виявив і свої сильні низькі басы і легкі та дзвінкі тенори. Уже цим першим твором хор здобув симпатію слухачів.

Досконало також виконано "Синій Дунай" Й. Штрауса. Публіка сприйняла цей твір оваційно і його довели повторювати.

Жіночий ансамбль найкраще виконав "Рости, квіте", К. Стеценка. Після першого відділу, у якому найкраще прозвучали чужі твори, це було справжньою несподіванкою, а до певної міри й загадкою, бо другий Стеценків твір — "Кантата" (на смерть Т. Шевченка) — виконано так, що складається враження, що не тільки недостатнє володіння технікою співу в хористів, а й сам диригент до цього твору не цілком підготовлений. Дехто пояснює це тим, що "Рости, квіте" награно на пластинці монреальським хором під керівництвом Нестора Городовенка. Якщо це правда, то це ще один доказ того, що кращі хори треба записувати: це піднімає загальний рівень нашої хорової культури, бо такі записи можуть бути справжньою доброю лекцією не тільки для співаків, а й для диригентів.

Не можна захоплюватись і виконанням псалому Д. Бортнянського "Сей день": здається все проспівали, як належить. Хор добрий, диригент культурний, знаючий, а от чогось бракує. Я маю звичку в таких випадках консультуватись у людей розумніших, більш знаючих. Питаю одного такого:

— Ну, а як Бортнянський?..

— А ти що, не чув сам? Чого допит робиш?

— Та чув, але не знаю, в чому саме дефект. Що саме неправильно проспівали.

— Усе правильно проспівали, усі ноти вивели, але твору нема, бо не знають і не відчують церковної музики. Розумієш?

Я ніби розумію, але вважаю це пояснення дуже загальниковим і тому перевіряю далі. За годину по концерті, вже в залі УНО, стрівся з другим:

— То як вам подобався концерт?

— Чудово! Твір Ріхтера, а особливо "Синій Дунай" Штрауса проспівали справді добре. Таке звучання, таке

прекрасне звучання, такі нюанси! Словом — чудово і все! А от за Стеценка їм Сратись не треба.

— Чому? Адже "Рости, квіте" виконано так, що, як кажуть, і комар носа не підточить. Думаю, що й такий знавець, як Городовенко, не міг би багато чого закинути. А чого ж "Кантата" не вдалася? Тут, очевидно, справа не в тім, що не відчують цього композитора взагалі?

Мій спібесідник задумується на хвилину, а тоді:

— А маєте рацію. Справді, жіночий ансамбль дуже тонко відтворив "Рости, квіте", а з "Кантати" ж нічого не вийшло. Це просто загадка, яку можна пояснити тільки тим, що хор ще не володіє достатньою технікою співу і за такі складні й великі твори він ще повинен би братись.

— А Бортнянський?..

— Погано. Так цей твір не співається. Не вийшло.

— Що значить "так"? А як треба співати?

— Це важко пояснити. Знаєте, ми маємо тисячолітню традицію церковного співу. У нас виробилась величезна культура церковної музики. Цю традицію, й культуру треба мати і знати. І з цього виходити. Якщо це відсутнє, то краще за Бортнянського не берись...

Тут він навіть мені один приклад, який я промовчу, бо він безпосередньо до цього концерту не стосується.

Та я люблю доходити до кінця. Як уже говорити щось, то щоб бути певному, що говориш не "на вітер". Другого дня телефоную до третього:

— Були вчора на концерті?

— Аякже! Дуже вдоволений! Ах як він виконав "Сотворення світу" і Штрауса! Просто приємно слухати. А Стеценко, звичайно, "не вийшов". Але це ж і композитор — ціла українська душа в кожному його творі! То тільки Нестор уміє цю душу віднайти й кинути її слухачеві. "Рости, квіте", кажете? То ж інша річ. Цю пісню Нестор записав на пластинці, якщо культурний диригент і хористи її прослухають, то це ж величезна підмога! Це ж ціла лекція доброго співу, яку дає САМ Городовенко!

— А як вам "Сей день" Бортнянського? — питаю.

— Нема що й казати! Це не Штраус, а Бортнянський. Треба відчутти сам дух церковної музики. Так Бортнянського не співають.

Оце вам, пане Цепенда, оцінки трьох фахівців з доброю музичною освітою і з багаторічною практикою співу, музики, диригентури. Цього вам вони ніколи не скажуть, а тим більше не напишуть. Не кажуть і мені. Часто я їх мушу "тягнути за язика", а часом хитро-мудро спровокую на розмову. Знаю, що по виході цього числа я можу втратити трьох добрих знайомих, але детройтський хор "Трембіта" настільки якісний хор, що йому варто допомогти широкою дружною критикою, хоч би це мені навіть коштувало і особистих неприємностей.

Маю ще одну претензію: чи ж личить у 1961 р. на сцені виконувати твори Д. Бортнянського церковнослов'янською мовою? Чи розуміє пан Цепенда, що багатьох нас він просто образив цим? Я ніколи не дозволю собі сказати комусь, якою мовою він має співати в своїй церкві, хоч мені духовні особи, з докторськими титулами навіть, говорили навіть і такі "делікатні" речі: "У вас у церкві свиня, й на базарі свиня", себто, у вас у церкві жива українська мова. Але відмовлялись у 1961 році від того, що ми собі вибороли кров'ю і життям ще в 1917 році, ми не маємо наміру. Проспівати ж на сцені

твір Бортнянського українською мовою — це не буде зрадою ані своїй церкві, ані своїй традиції, якщо навіть і цю традицію вважати корисною. Проводити ж сьогодні на сцені "теорію бурякової мови", як ще кілька-наканун років тому висловлювався один "найканонічніший" і "найправославніший" єпископ на Волині, який тепер за допомогою невеличкої групи "націоналістів" дуже активно поборює "неканонічну" українську православну церкву на еміграції, не варто.

І ще одна завага: три твори чужих композиторів, навіть два такого М. Милославського (принаймні один з них дуже сумнівної якості) і жодного твору М. Лисенка — теж не належить бодай до доброго тону. Так програму великого концерту рідко хто складає. Це вже теж наша традиція така. І її варто б шанувати також.

Хор великий (91 співак!), гарні свіжі голоси, добрі костюми, якісні солісти: М. Брездень, О. Рихлівська, Н. Віхар, С. Федак, О. Бартків, а особливо П. Пахолок — бас-баритон, що має голос із прекрасним тембром вишукано благородного звучання.

Концерт пройшов з повним успіхом. Я не чув вінніпезького хору Богоноса, але можна з певністю сказати, що на сході Канади ми такого доброго хору сьогодні вже не маємо. Не вірю, щоб ми його скоро й мали. Тому повторний приїзд "Трембіти" в Канаду буде завжди бажаний.

КОНЦЕРТ ШКОЛИ А. ПІДДУБНОЇ-ЛИСЕНКО

Концерт відбувся 22 жовтня в залі УНО.

У концерті взяли участь, крім А. Піддубної, ще й її учні: Я. Білошицька, М. Луцька, Є. Сень, Г. Підручна, В. Забажан, Н. Баумш, І. Хабурський, акомпанював З. Лавришин.

Концерт пройшов дуже добре. Це був присмний вечір. А. Піддубна-Лисенко має сильний меццо-сопран, дуже добру школу (закінчила харківську консерваторію), уміє по-своєму глибоко інтерпретувати твори. Була, як кажуть, у повній формі. Проспівала "Огні горять" І. Воробкевича, "Пісню про Нечая" Д. Січинського, арію із опери "Хованщина" М. Мусоргського та разом із І. Хабурським — дует Апуцени і Манріко із опери "Трубадур" Дж. Верді.

Публіка вітала її оваційно. Учні піднесли їй букет квітів, відповідне прощальне слово сказала М. Луцька, яка фактично й була організатором концерту.

А. Піддубна-Лисенко виїхала в Колорадо, США. Виїзд викликаний хворобою члена родини. Її від'їзд — поважна втрата для Торонта. На новому місці побажаємо їй всяких успіхів!

"ДІЙСТВО ПРО ЧОЛОВІКА"

14 жовтня Українське Театральне т-во в Детройті виставило в залі УНО в Торонті відому схоластичну драму "Дійство про чоловіка". Звичайно, що треба було написати "дійство про людину", бо там справа торкалася жінок ніяк не менше, як чоловіків. Та на еміграції пишуть, як хто хоче...

Була велика реклама в пресі, радіо, летючками. Була повна зала людей. Було 18 артистів на сцені, і 19-ий "голос Бога" — за кулісами. Артисти — майже всі аматори, або грали, як аматори. Вигідно виділялись Святослава Березовська в ролі Добрих Діл та М. Кавка в ролі Багатства. Режисери (торонтоонські) запевняли мене,

що здібності виявила ще й Гена Юркова (Геролд). Не знаю, але маю звичку вірити фахівцям. С. Чорний, мене розчарував.

Артисти — переважно молоді жінки й дівчата-студентки. Дуже всі милі й симпатичні. Дуже всі люблять сцену. Хочуть чогось навчитися. У цій п'єсі навряд чи чогось навчилися. Переклад її зробив їх же режисер — Зенон Тарнавський. Переклав він п'єсу дуже погано, але дуже гарно промовляв (просто присмно було слухати!) за столом, при вині й при каві. Чого він вибрав цю п'єсу — не знаю. Думаю, що вона ніякої користі справі віри в Бога не дасть. Бо... "не ті тепер люди, Хорол річка не та": що було добре 500 літ тому, те не може впливати тепер — на все свій час і місце. І відповідні мистецькі засоби.

Як закінчилась вистава, то з голосника почулась пісня "Верховино, мати моя". Якийсь присмний голос у мене за спиною радісно промовив:

— Кінчилось понуре середньовіччя і заграло сучасне життя... Аж полекшало!

Це була найкраща рецензія. Але не моя, на жаль — я до того не міг додуматися, бо тупий від природи.

Мої колеги (торонтоонські редактори) домагались від мене "точної" рецензії". Та я їм сказав: не буде баба дівкою — цього разу пишуть їм, а я читатиму.

Тому ніякої рецензії не пишу — пишу тільки святу правду. А щоб була вся правда, то додам: три хороших наших читачки дуже мене лаляли, що я їх намовив піти на виставу. А хіба ж я винен? Я ж хотів зробити добре і їм, і театрові!

Що б я зробив на місці Зенона Тарнавського? Негайно перескочив би із середньовіччя в другу половину 20-го віку. Маючи коло себе таких розкішних дівчат, просто соромно тинятись по середньовічних закамелках.

Найкраще з них на сцені виглядала Смерть. Просто любо було на неї глянути! Вона полонила публіку цілком. Якщо З. Тарнавський конче хоче моральної драми, то їх і тепер пишуть.

Оце і все. Ага, ще фактична довідка: на фестивалях у Зальцбурзі (Австрія) цієї п'єси в "сирому" вигляді не ставлять — це неправда. Цього року там її мають показати не в попередній обробці (здається, відомого містика Гофмана), а вже пристосованою до атомової доби. Дуже можливо, що в такому "новому одязі" вона матиме вплив на глядача і справді примусить людину задуматись над своїми вчинками.

Тоді все гаразд. А поки що — щирий привіт детройтчанам! І найкращі спогади! Не кажу "солодкі", бо це було б по-середньовічному.

П. ВОЛ.

Найшвидша і найдешевша в Торонті
ПЕРЕВОЗКА ХАТНІХ РЕЧЕЙ І МЕБЛІВ
В разі потреби телефонуйте:
А. Максимлюк — LE 3-3724

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.
PHONE: EM 8-6602

„Ярмарок старого світу“

Так було названо великий фестиваль різних етнічних груп, що відбувся в залі Палас-Пір (Торонто) 3-7 жовтня ц. р. Ініціатором цього ярмарку була Інтернешенал Мультілінгвел Кавнселінг Асошіейшен (Міжнародна різномовна Дорадча Асоціація), яку очолює Рай Деспотович. Мета цієї фірми — наблизити канадські вироби до покупця. Населення Канади складається із багатьох етнічних груп, які видають понад 80 часописів двадцятьсіма різними мовами. Відповідно до цього, очевидно, є й різні споживацькі смаки в населення Канади.

Фактичним господарем ярмарку був п. Нейсон, який уклав у цю справу свої гроші, а згадана вище фірма була посередником між ним і споживачами та продуцентами. Ярмарок відбувся під почесним патронатом губернатора Онтаріо Дост. Дж. К. Меккея, міністра громадянства Дост. Ів. Яремка та голови міста п. Н. Філіпса. Участь узяли такі етнічні групи: шотландці, македонці, українці, поляки, чехи, мексиканці, мадари, латвійці, естонці, литовці, словаки, серби, хорвати, японці, китайці, португальці та інші.

На ярмарку були стенди з промисловими народними виробами, малярська виставка, а кожного вечора відбувалися концерти етнічних груп, показ моди, працював ресторан із закусками та напоями. Закінчилось це все балем і вибором королеви краси етнічних груп.

Українці були представлені танцювальною групою УНО на одному з концертів та найкраще і найповніше показали себе в ділянці малярства. Були виставлені картини (з галерії М. Колянківського) малярів О. Грищенка,

М. Кричевського, П. Магденка, Г. Нозаківської, А. Струвера, М. Бідняка, К. Кричевської, Я. Гніздовського, А. Сологуба, М. Мороза, П. Мегника, Г. Мазепи, Ю. Солов'я, Л. Гуцалюка.

Майстром церемонії був наш земляк, співробітник щоденника "Телеграм", Лео Коссар.

Як на перший раз, то треба признати, що міжнародний ярмарок мав повний успіх.

На фоті: картина одного з учасників малярської виставки на "Ярмарку старого світу" — Петро Магденко, "Пляж".

ПЕРША ВИСТАВКА "ПАЛІТРИ"

Як нас повідомляють, перша малярська виставка новоствореного мистецького об'єднання "Палітра" відбудеться в залах інтернаціонального Інституту (709 Каледж) від 18 по 26 листопада ц. р.

Офіційне відкриття відбудеться о 7-ій год. вечора, в суботу 18 листопада.

ОГЛЯД ПРЕСИ

НАМАГАННЯ ПОДІЛИТИ НАРОД НА ВОРОГУЮЧІ ГРУПИ

У попередньому числі ми вже згадували п. Т. Кобзей. Мали видрукувати і його листа до інтелігенції, якого розіслала президія КУК до всіх часописів, але сталося так, що не вистачило місця — друкуємо його тепер, щоб дотримати слова.

А тим часом п. Т. Кобзей проявляє свою активність далі. В тижневику "Поступ" (Вінніпег, 8. 10. 61) видрукувана його стаття "Кому заімпонували "Мухи в помаді". "Мухи в помаді" — критична стаття про Шевченківські святкування, що була видрукувана в органі Української Православної Церкви в Канаді "Вісник". Цю статтю, трохи скорочено, передрукувало комуністичне "Українське Життя" в Торонті: дивіться, мовляв, як націоналісти сваряться! Між іншим сварки там ніякої не було — просто собі критика дечого, з якою в основному майже кожен погодиться.

Що ж робить п. Кобзей? Він починає свою статтю повчанням, що таке "будуюча" й "руйнуюча" критика, запевняє, що "культурні люди полагоджують свої помилки перше всередині своєї організації", знову нападає на ненависного йому О. Гай-Головка за його критику в "Канадійському Фермері" і робить отакі висновки:

"Коментарів тут може й не треба, але справді автор може робити аплікацію до компартії".

Це, не нашу думку, і зухвало, і несолідно, і, ми б сказали, непристойно навіть. І прикро стає, що редактор поважного католицького тижневика такі речі друкує. Тим більше, що і п. Кобзей і редактор "Поступу" знають, що автором "Мух у помаді" є видна духовна особа. Тут, очевидно, мала значення міжцерковна "політика". А це недобре. Шевченківські святкування — справа загальна, справа велика, ми дуже сильна етнічна група в Канаді, щоб не дозволяти собі на будьякі критичні завваги будь про що. Критики бояться слабодухі і люди (чи й групи) з високорозвиненим почуттям меншевартості.

Тим більше, що цим висновком п. Кобзей і редакція "Поступу" просто таки узалежують наше громадське життя від комуністичної преси: не критикуй, бо можуть комуністи передрукувати, а тоді ти пропає! А чи не може п. Кобзей підозрівати тут комуністич-

ної провокації? А чи знає він, як звучать тих, що на провокацію даються?

Відомо, що на початку вересня папа Іван ХХІІІ з'ясував становище й ролі жінки в сучасному світі з погляду Католицької церкви. Це саме комуністичне "Українське Життя" (Торонто, 11. 10. 61 р.) з цього приводу пише:

"Заява папи, спізнена, але добра. Хотілося б бачити, щоб тисячі римо-католицьких жінок в Канаді і по всьому світі відгукнулися на його заклик і включилися до антивоєнної боротьби і дійсно допомогли геть змести насильство в світі, в тому перш за все, змести термоядерну зброю, яка веде не тільки до найбільшого в історії людства насильства, але до цілковитого зметення з лица землі життя, що його приводить на світ жінкаматір".

Чи розуміють тепер п. Кобзей і редактори "Поступу" всю небезпеку своєї "делікатної пропозиції" авторів "Муж у помаді" щодо подачі аплікації до компартії?..

Сумно стає від такої полеміки.

Але це ще не всі "ягідки" із згаданої вище статті п. Т. Кобзея в "Поступі". Він там пише ще й таке: "Наші робітники, фермери і чесна й совісна інтелігенція щиро відгукнулася і склали щедрі жертви так, що пам'ятник Шевченко здвигнено і він стане, чи вже став Меккою для українців в Канаді. Він став світилом для майбутніх наших поколінь. Він, оцей пам'ятник, збудує нам і фундацію ім. Шевченка, звідки буде йти світло правди, як Господа Слово по цілому світі".

Звертаємо увагу: "Наші робітники, фермери і чесна й совісна інтелігенція..." Значить: робітники й фермери всі брари участь, а інтелігенція тільки "чесна й совісна". Цілком логічно, що серед інтелігенції якщо і є "чесні й совісні" люди, то їх дуже незначна кількість. Договорились, як кажуть, до самого краю.

Ми не хочемо ображати п. Т. Кобзея й редакцію "Поступу", але все таки це старий марксістський поділ нації на класи і групи, від якого вже давно відмовились навіть і в СРСР. Та й де є така вага чи міра, якою сьогодні можна б було установити різницю між кваліфікованим робітником чи культурним фермером і, скажемо, якоюсь друкаркою в конторі? І для чого це робити?

Взагалі із "писальної" активності п. Т. Кобзея можна зробити висновок, що пам'ятника у Вінніпезі збудував якщо не він сам, то ще з невеличкою групою "чесних і совісних" робітників та фермерів. Осталось ще тільки винищити "нечесну та не совісну" інтелігенцію і справа визволення України буде на певному шляху. За п. Кобзесем виходить так, що треба тільки інтелігентові піти на фабрику чи на ферму і він автоматично стане "чесною людиною".

Навряд чи це все допоможе створенню мільйонного Шевченківського фонду в Канаді, тому й звертаємо на це увагу і громадянства, і самого п. Т. Кобзея.

"З ЖУРБОЮ РАДІСТЬ ОБНЯЛАСЬ..."

Справді, два цих почуття (трошки радості, чи вірніш приємності, і безмежна журба) охопили мене, коли я прочитав враження О. Кей в тижневику "Українські Вісті" (Новий Ульм, Німеччина, 1. 10. 61 р.) від мого репортажу "Пам'ятника Кобзареві відкрито" ("Н. Дні" ч. 138/139).

Мені було приємно, як і кожному авторові, що мій твір когось зворушив. Так очевидно, було приємно й вам, дорогий О. Кейу, читати мого листа кілька років тому, у якому я писав вам, що окремі місця Вашої першої книжки зворушили мене.

Але передрукуємо те, що написав О. Кей у згаданому вище часописі:

Лондон, п'ятниця 22 вересня.

Давно я не читав репортажу, який би хвилював і окрилював. Хоч я не є великим прихильником "відчитів" редактора П. Волиняка, але його детальний опис в "Нових днях" сцен відкриття пам'ятника Т. Шевченкові у Вінніпезі змусив мене на якийсь час забути обставину, що пам'ятник відкрито далеко від України. З репортажу видавалося, що подія мала місце в Києві, або в іншому великому українському місті. Сила силенна земляків, повинь рідної мови, знайома реакція рідного оточення, екстаз юрби, майже релігійне впосня — як давно я щось подібне переживав! І як точно це передав автор!

Та в слідуючу мить я знову був холодним, резервним, навіть дещо скептичним. Мені навіть стало соромно за своє хвилювання й тремтіння. Ні, таки тяжко нам позбутися "філософії серця", отого сприймання, завдяки якому покійний проф. Мірчук відмежував нас від окциденту, з давніх часів посиленого "філософією розуму". Його висновки створили в мені своєрідний комплекс. І з рамок цього комплексу я почав оцінювати, тлумачити, перебирати всі явища наново. Тому, переосмисливши все прочитане, я вже не хвилювався, не захоплювався, лише скептично гасав поглядом по абзацах про екстаз і релігійне впосня. Майстерне зведення Волиняка почало асоціюватися з іншими подіями. Київ... Софіївська площа... Читання універсалів... Сотні тисяч вояків, що, п'яні від щастя, заглядають у всі закутки столиці, стають на коліна перед пам'ятником Хмельницькому, мацають його руками, плачуть від перечелення, прирікають боротися, викрикують гасла про "ненюку"... Рідна, українська стихія!

А пару місяців пізніше на столицю сунуть полчища Муравйова. В Києві повно українських вояків, організованих військових одиниць. Та ба, раптом усі вони проголошують "неутралітет" і безсоромно спостерігають, як назустріч наїзників рушає жменька студентів...

"Філософія серця". Вона й далі з нами. Буду тишити себе припущенням, що її кількість постійно зменшується.

О. КЕЙ

О. Кей, мабуть, здивується: чого ж ти хочеш? Я ж тебе он як похвалив! Так, але мені було б у сто разів приємніше, якщо ви були мене обляяли останніми словами, але не ганьбили моєї нації і не намагалися б убити в ній рештки душі.

Якби я був Ю. Косачем, то я б видрукував десятки листів з найбільшими похвалами мого репортажу з усіх кінців світу, навів би десятки усних подяк. Це мені було не зовсім зрозуміле, бо я вважав цей свій репортаж найсухішим і найбездушнішим. Остання похвала мені за нього була від Ів. Бакала з Мюнхену, який, приїхавши в Канаду, зайшов до мене і почав тієї ж самої пісні.

Тут я вже не витерпів і запитав: що саме в ньому

таке є, чого я й сам не бачу? Іван Іванович, якого ви, пане О. Кею, повинні б добре знати, на хвилину задумався і відповів:

— У ньому показана українська сила і розмах, а це людям подобається.

Тоді мені полегшало на душі: все гаразд, люди відчують свою силу, прагнуть її, шукають. А хто шукає, той таки знайде...

Не встиг Іван Іванович вийти з хати, як прийшли "Українські Вісті" і я попадаю просто в розпач. Я не тільки що не хочу нічого більше писати, а мені навіть і жити не хочеться. Я знову клену еміграцію — це кара Божа на людину і все! Що б ти не зробив, що б ти не збудував — зараз же його хтось переклестить!

Бій під Крутами був у час війни. У кожній війні хтось мусить бути переможцем, а хтось переможеним. І горе переможеному, якщо він аж до другого потоку стогнатиме над своєю поразкою. От німці (не люблю брати прикладів з "вищої раси", але це для інших!) програли дві останні світові війни. Та й взагалі, здається, жодної війни в усій своїй історії не виграла. І нічого в міжнародних змаганнях ніколи не виграла. А де ви бачили в них таке почуття меншевартості, таке самопонижене стогнання, як у нас? А чехи? А поляки, врешті? А жиди, що тисячоліттями не мали держави?

Та й не так, не так воно було під тими Крутами! Просто революція в Росії почалася для нас рано — ми не були підготовлені повністю. Невже, пане О. Кею, ви не знаєте, що сучасники Крут розглядали бій під Крутами як перемогу, а не як поразку? Невже ви нічого не знаєте про промови на похороні крутянських героїв Л. Старницької-Черняхівської, академіка М. Грушевського, невже Ви не читали вірша П. Тичини, присвяченого крутянам? Як ж не смію відсилати вас до своїх читанок і до комплектів "Соняшника", а там же про це все є, є, є! І опинилося воно там не випадково.

Я не знаю, як там говорив покійний проф. Мірчук, але якщо так, як це переказуєте ви, то хай він собі йде з Богом до "розумового оциденту", а ви лишіться при своїй "чуттєвій" нації. Мене огортає жаж, що молода ще людина, а так уболиває за тим старечим розумом. Простежте: Захід просто тужить за душею, але її не має. Ми не раз чули, що західньому читачеві в романах треба давати тільки "філософію розуму", як Ви кажете. Але це говорять неукі. От, всупереч їх твердженням, твори Ів. Багряного мають найбільший успіх на Заході. А ось недавно вийшли переклади творів М. Хвильового англійською мовою і американська критика їх оцінила якнайкраще. А покажіть мені захоплення на Заході творами таких "філософів розуму", як Косач і Костецький, чи наші модерністи! Покажіть, будьте ласкаві!

Знаєте, чого ми програли в 1917-1920 рр.? Бо більшість нації тоді ще керувалася "філософією розуму": придбати земельки, завести власне господарство, а Україна для тієї категорії людей була не чим іншим, як "чуттєвою категорією", урочною купкою інтелігентів. Ви ж твердите протилежне. А подумайте над цим, загляньте в історію, розпитайте учасників, візьміть документи. Це ще не рушена тема в нашій літературі. Чи не краще б вам узятися за неї, ніж відбирати в наших людей віру в свій народ і в його силу?

Взагалі, якби якась особа чи організація збрала, врешті, всі матеріали про Крути і видала їх, щоб раз і

назавжди запобігти шкідливому хажляцко-малоросійському вболіванні (до безтями сльозоточиво-стогнально-му!) над Крутами, то та особа чи організація безпечно увійшла б в історію еміграції.

Я колись замовив спеціальну статтю на цю тему майорові М. Битинському і видрукував її в "Нових Днях". Та не допомогло. На молодечих "Крутянських академіях", що вже стали в нас традицією, як правило, відбувається протикрутянське дійство, яке тільки нас принижує і шкодить нашій справі.

Факт, що О. Кей "асоціював" відкриття пам'ятника Шевченкові у Вінніпезі із Крутами і взагалі із нашою визвольною революцією, ще раз свідчить, що тут у нас не все гаразд.

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

Вельмишановний Пане Редакторе!

Просимо ласкаво надрукувати наступного листа у Вашому часописі.

Будівельний Комітет УАПЦ Храму Св. Симона в Парижі

Вельмишановні Олена та Григорій ТИМЧЕНКО

(Гольдінг Центр, Беналя, Вік., Австралія)

Через редактора Штутля Управа Комітету Будови УАПЦ Храму Св. Симона в Парижі одержала від Вас 9 чудово вишитих Вами речей на подушки й рушники вартістю 83 австралійських фунтів.

Зпоміж цих речей один рушник мистецької роботи, призначений Вами на аналог майбутнього Симонівського Храму в Парижі, нині зберігається в нашому банківському сейфі.

Будівельний Комітет висловлює Вам свою щирю подяку, признання й пошану за велику пожертву й терпеливу багатомісячну працю, яку Ви зробили на мистецькі вишивки.

Висилаємо Вам нашу грамоту вартістю в 15 цеглинок.

Дороге панство, ми чули, що ви обоє хворієте, тому в неділю 15 жовтня 1961 року в нашій домовій церкві в Парижі ми одслужимо молебін за здоров'я ОЛЕНИ та ГРИГОРІЯ — фундаторів Симонівського Храму в Парижі.

Хай Господь Бог наш хранить Вас на многія літа, а Ваш шляхетний чин послужить зразком до наслідування нашими людьми, де б вони не жили!

За Управу Будівельного Комітету:

П. ПЛЕВАКО
Голова Кумітету

А. ЖУКОВСЬКИЙ
Заступник Голови

Дорогий і Вельмишановний Петре Кузьмовичу!

Багато здоров'я бажаю Вам за репортаж про відкриття пам'ятника! Дуже було б добре, щоб усі друковані матеріали про цю подію видали окремою збіркою. Шлю 6.50 за "Соняшника" в оправі за рр. 1956-1957.

М. ЛИСИЙ, Мінеаполіс. США.

Дякую! Видання цих матеріалів — справа КУК.

До редактора П. Волиняка:

Шлю поштового переказа на 6.00 дол. Це дальша передплата за "Н. Дні" і 2.00 дол. за "Соняшник" до кінця року, а як щось лишиться — на пресовий фонд.

Дуже шкода такого прекрасного дитячого журналу, але Ви ж своїх плечей не підставите.

Сердечно дякую за статтю "Кому захотілося бути малим" і "Як вони святкували." Дай Вам, Боже, здоров'я, щоб і надалі все так правдиво описували.

Ф. КОРСУН, Філадельфія, США

Шановний пане Волиняк!

Дякую за репортаж про відкриття пам'ятника Шевченкові у Вінніпезі і за критичні зауваги, які Ви подали в ч. 140-му! Тепер мені все ясно, як на долоні. І, мабуть, усім ясно. Починаю набирати поваги до канадських українців (хоч і не до всіх!) і любови до Канади.

Але признайтесь: Ви таки не все написали... Мені здається, що якби це зробив не А. Дараган, а хтось інший, то його на руках аж на пам'ятника висадили б. А тут навіть жодна газета про нього не подала ані довідки, ані його фота. Навіть Ви того не зробили.

У нас у Нью-Йорку ходять чутки, що президент КУК улаштував у себе на фермі під Вінніпегом якусь вечерю, де були всі редактори, скульптор А. Дараган та інші і де весь цей конфлікт полагоджено остаточно. А Ви про це мовчите також. Невже для того, щоб мати

нагоду критикувати декого? І чого Ви нічого не сказали про самого пам'ятника?..

З пошаною

А. ГАПЧЕНКО, Нью-Йорк, США

Вельмишановний Пане Гапченко!

Довідку про А. Дарагана я подав ще в числі за червень 1960 р. Там же я його остаточно оборонив перед нападами. То чого маю повторюватися? Фота не видруківав тому, що не маю грошей на кліше. Але як уже так, то нате Вам фото з Дараганом у цьому числі. Фото пам'ятника я Вам видруківав на першій сторінці обкладинки в ч. 138/139, то чого ще хочете?

Пам'ятник мені дуже подобається. Малар О. Булавицький, оглядаючи пам'ятника, сказав мені: "Дуже добрий. Грамотний. Добре збудований". Мистець С. Гординський — те саме. Всі люди вважають його гарним. Я чув багато подяк А. Дараганові. Коли він був у Торон-

ТРИ СТОЛІТТЯ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

(Продовження із стор. 15-ої)

годні Львівський університет є справжнім вогнищем російської науки й культурн. Докази цього є в комуністичному "Українському Житті", яке передруковує велику статтю ректора Львівського університету, члена-кореспондента Академії Наук УРСР Є. К. Лазаренка "300 років Львівського університету". У цій статті ("Українське Життя", Торонто, 11. 10. 61 р.) Є. Лазаренко, перераховуючи праці вчених біологічного факультету, називає 9 виданих праць. З них 8 російською мовою, а лише одну українською! Точно так, як було за Пілсудського й за Гітлера! А коли врахувати, що одна з цих праць ("Проблеми зоогеографії су-

ши") є кількатомовим збірником, то вийде значно гірше, ніж за Пілсудського й Гітлера.

Комуністичне "Українське Життя", а особливо його редактор, С. Мацієвич, дуже лас "панську Польщу", на чолі з Пілсудським, і німецьких фашистів, на чолі з Гітлером. Я згоден з вами, п. Мацієвич: це були бандити, дурні осли, крокодили в людській подобі, шакали, гусінь, сарана, міль, шашель, грабівники, бандити, вбивники, злодії, людожери, словом, це були зразкові окупанти. Але, пане Мацієвич, у кожному числі вашої газети подано безліч доказів, що такими самісінькими були і є росіяни на чолі зі Сталіном і Хрущовим. То чого ж ви їх вибілюєте? Чого не назвете їх так, як називаєте Пілсудського й Гітлера? Боїтесь

посаду втратити? І після цього хочете, щоб ми вас вважали за людину та ще й за українця?

Чого, наприклад, ви, передруковуючи статтю Є. Лазаренка, не звернули уваги своїм читачам, що майже сто відсотків праць біологічного факультету Львівського університету написані російською мовою? Не вмiсте рахувати до дев'яти? Та ж масте десять пальців, то могли б хоч за тиждень порахувати! Чекаєте, щоб я вашим читачам розтолковував це все? Думаєте, що я більше праці не маю?

Ще пару слів про статтю Є. Лазаренка. Стаття дуже солідна, велика, вичерпна. Але все таки шкода того Є. Лазаренка. Не знаю його людських якостей, але певен, що йому не було великою присмiстю аж так кривити душею — все таки він вчений і якесь почуття людської гідності в нього мусить бути. А вся його стаття написана так, щоб довести, які то були добрі, "прогресивні", поляки й росіяни у Львівському університеті, а які були погані українці на чолі з академіком М. Грушевським, як вони шкодили Львівському університетові. Ні слова про переслідування українських вчених і студентів німцями й поляками, ні слова про боротьбу українців за свій університет у Львові! Нема сумніву, ректор Львівського університету все це добре знає, видно, що він вивчив усі матеріали розвитку університету від початку його існування аж до наших днів. Очевидно він мусить мовчати і перекручувати факти. Але цього не мусять робити українські комуністи в Канаді. І за це вони рано чи пізно складуть звіт перед своїм народом.

П. ВОЛ.

Watson's

КОРОТКІ ПІДШТАНЦИ
ФРАНЦУЗЬКОГО
СТИЛЮ
ДЛЯ ЧОЛОВІКІВ
І ХЛОПЦІВ

Щільно прилягають,
прохолодні, вигідні.
Гарно виткані в пружки
з м'якої бавовни...
Плоскі шви... кругом
еластичний поясок,
подвійна прикривка
зпереду, що кріпко
піддержує.
Джерзі до комплекту

396

17-W-0

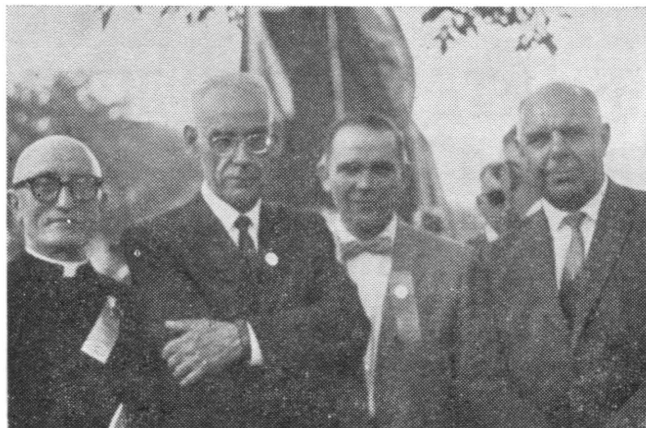
ті і ми з ним пішли до церкви, то я його ледве відірвав від людей, які йому таки дуже щиро дякували. Є тут у нас такий д-р І. Вахна. Він їздив в Україну і оглянув там усі пам'ятники Шевченкові. Він мені казав, що наш не тільки не гірший, а кращий від них усіх. Українці з хору Черв. Армії, які були тут, казали, що пам'ятник у Вінніпезі дуже гарний.

Питав я А. Дарагана, чого він зробив фігуру поета у сидячій позі, мовляв, менше динаміки у виразі і т. д. Він сказав, що був обмежений (урядовими чинниками) до певної висоти пам'ятника. Якби зробив стоячу постать поета, то об'єм маси матеріялу був би менший у 17 разів, себто голова поетова була б завбільшки з кулак. Тому мусів його посадити. Я думаю, що пам'ятник від цього не втратив нічого.

Як мені казав А. Дараган, він зараз опрацьовує "нову ідею для пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні". Можна сподіватись, що він візьме участь і в американському конкурсі.

Це не чутки, а факт: така вечерея була, але мене туди не запрошено, то я й мовчу — не маю звички писати про те, чого не бачив і не знаю.

На цьому всякі дискусії на цю тему припиняються. Здається, у цього разу нікого "не зачепив", то відповідати чи скаржитись на мене нема чого.

На фоті (зліва направо): Рерактор "Нашої Мети", Торонто, о. П. Хомин, скульптор А. Дараган, скульптор Л. Молодажанин, П. Волиняк — перед відкриттям пам'ятника. Фото: Маргарити Молодажанин.

СЛОВО ДО ВСІХ, ЗОКРЕМА ДО ІНТЕЛІГЕНЦІЇ

1961 рік у Канаді залишиться історичним роком української спільноти на довгі, довгі часи. Наші майбутні покоління будуть згадувати цей рік, як одну з найбільш світлих сторінок нашого життя в Канаді.

У 1961 році, в місяці липні, відкрито пам'ятника Великому Синові України Тарасові Шевченкові перед Манітобським Парламентом у Вінніпезі, при здвизі коло 50 тисяч народу. При відкритті були: прем'єр Канади, прем'єр Манітоби, міністри й послы. Ми заманіфестували себе зрілою, дисциплінованою, культурною і політичною спільнотою.

Сталось те, про що з нас дехто мріяв, а дехто й не сподівався, що ми в Канаді будемо мати пам'ятник нашому Національному Пророкові.

Великий різьбар селянських душ В. Стефанік учив: "Беріть на коліна діти ваші, як ідете до Канади, та впоюйте в них слово Шевченка. В Шевченка набирайте карности, відшукуйте в його красу, а будете кращі і на-

ближите себе до сходу сонця і будемо всі ми у вільній, соборній Україні." (З промови В. Стефаніка в Снятині, 10 травня 1914 року, з нагоди 100-ліття народини Шевченка).

І селяни послухали свого вчителя. Вони брали дітей на коліна, кляли "Кобзаря" й Біблію у валізу, а в торбинку брали грудку своєї рідної землі і їхали за море, в незнану їм країну. Тут одні корчували ліси під управу землі, інші лупали скали, засипали мочари, промощували дороги під залізницю від одного до другого океану. Але як одні, так і другі, пильно читали "Кобзаря". Читали своїм дітям, учили їх історії свого народу. І ця наука не пропала. Ці діти й внуки здвигнули величавий пам'ятник Шевченкові-Кобзареві.

Я, як селянський син, ніколи не втрачав віри до цих селян, бо вірив твердо, що вони є щиро скеровані на затримання нашої культури й традиції для майбутніх поколінь, у своїй прибраній батьківщині — Канаді. І я не помилюся. Провіривши, наскільки я мав змогу, я зрозумів, що велику частину фонду зложили робітники й фермери. Прикро сказати, що бракує в проголошеннях жертводавців багато таких імен, що для прикладу повинні бути. Знаю таких, що багато говорили, критикували, засідали в почестях, але ділом зробили дуже мало, а то й нічого.

Пам'ятник Шевченка пробудив душі й серця нашої молоді, що повинна перебрати від нас нашу культурну спадщину й традиції. Він, цей пам'ятник, заставив молодь читати й заучувати "Кобзаря" та бачити за Стефаніком "далеку дорогу до нашої майбутності". Честь і слава всім тим, що причинились словом і ділом до цієї великої Шевченківської маніфестації.

Та перед нами стоїть ще одне велике завдання, що його доручив останній Конгрес Українців Канади — створити Фундацію ім. Шевченка, з мільйоновим незайманим фондом, який має бути сталою базою для розбудови наших культурних позицій у Канаді. Ми мусимо прикрасити пам'ятник не тільки квітами, але й культурними нашими здобутками, видаванням найкращих наших письменницьких та історичних творів, не лише українською, але й англійською та іншими мовами. А перш за все, видати англійською мовою всі твори Шевченка. І, ми це виконаємо, коли візьмемося щиро до цієї великої праці.

І, як твердо я вірив у споруду пам'ятника, вірив у жертвенність нашого народу, я вірю, що спільними силами збудуємо й Фундацію ім. Шевченка, та що до 1964 року, в 150-ті роковини народження Шевченка вона буде вже урешкомлена. Для тих, що в час кампанії на пам'ятник осталися позаду, є добра нагода поправитись.

До всіх наших мистців і письменників, скажу словами Шевченка: "Молю Вас, благаю", візьміть провід у кампанії за створення Шевченківської Фундації. Нарід, наше робітництво й наші фермери, цього від Вас ждуть. Підіть слідами другого нашого великого українського діяча І. Франка, який писав "дещо про себе самого": "Я можу показувати своє незадоволення, можу потиху проклакати долю, що вложила на мої плечі те ярмо, але

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ГРАМОТИ

Приватні лекції рисунку, малярства та композиції для осіб різного віку дає Петро Магденко. Зацікавлених проситься телефонувати на

LE 5-8545

скинути його не можу, другої батьківщини шукати не можу, бо тоді б я став підлим відносно власного сумління. І. коли що полегшує мені двигати це ярмо, так це те, що бачу український нарід, як він, хоть гноблений, отемнюваний і деморалізований довгі віки, хоть і нині бідний, слабкий і безпорадний, але все таки помалу підноситься, чує в щораз ширших масах жажду світла, правди і справедливості і шукає шляхів до них. Отже варто працювати для цього народу і ніяка чесна праця не піде на марне."

У передмові до першого тому І. Франка, що його вдала "Книгоспілка", говорить М. Шлемкевич: "Іноді крізь признання Франка несміло пробивається щось із відчуття щастя, що на нього натакає сучасний мислитель, щастя жити і вмирати в праці й боротьбі і роздаровувати своє багатство".

Отак повинні ми всі відчувати й розуміти душу нашого українського народу, а тоді напевно переможемо всякі труднощі й досягнемо намічену ціль — поруч пам'ятника ми створимо мільйонову Шевченківську Фундацію — моральну й фінансову основу для нашого життя в Канаді.

Т. КОБЗЕЙ

МОЖНА КУПИТИ ТАКІ КНИЖКИ В. ЧАПЛЕНКА:

1. УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА, її ВИНИКНЕННЯ й РОЗВИТОК 5.00 дол.
2. ПРОПАЩІ СИЛИ, про українське письменство 20-их років 1.50 дол.
3. ДЕЩО ПРО МОВУ, збірка статей 1.00 дол.
4. ЧОРНОМОРЦІ, історичний роман 3.00 дол.
5. ПІВТОРА ЛЮДСЬКОГО, повість — 1.50 дол.
6. УКРАЇНЦІ, повість 2.00 дол.
7. ЗОЙК, збірка оповідань 1.50 дол.
8. МУЗА, збірка оповідань 1.00 дол.
9. ІСЬКО ГОВА, сатирична поема — 0.50 дол.

Книгарням відповідна знижка.

Замовляти:

V. Chaplenko, c/o UVAN
206 W. 100th St. New York 25, N.Y. U.S.A.

НАВЧАЙТЕ ВАШИХ ДІТЕЙ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ВУЛИЧНОГО РУХУ

За безпеку вуличного руху відповідає кожен — учитель, поліцей, автоводій і батьки. Виконайте і ви свої обов'язки в хаті, навчаючи своїх дітей правил безпеки вуличного руху. Час від часу повторюйте наголос разом з дітьми такі правила:

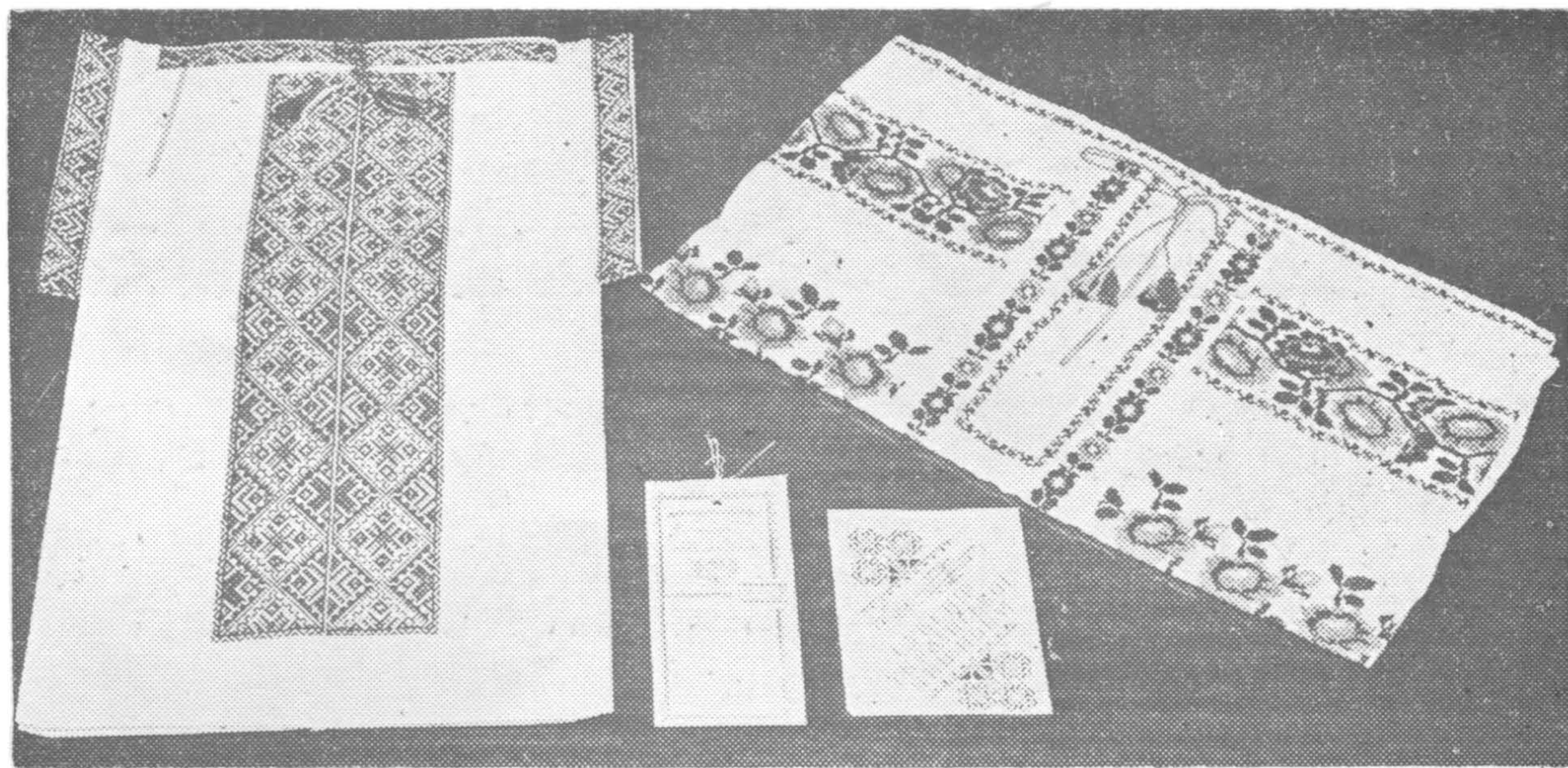
1. Дивись **на обидва** боки, переходячи вулицю.
2. Не йди **між** запарковані авта.
3. Їдь ровером **уважно**. Виконуй усе, що показують сигнали й написи.
4. Грайся в **безпечнім** місці, далеко від руху.
5. Не біжи, а **йди**, коли переходиш вулицю, зійшовши з хідника.
6. Іди **обличчям на зустріч** рухові, як ідеш не хідником.

ONTARIO DEPARTMENT OF TRANSPORT

Hon. H. L. Rowntree, Q. C.

A. G. MacNab, Deputy Minister

Вишивки з України

КУПОН НА ЖІНОЧУ БЛЮЗКУ — вишивана чорно-червоним, хрестиком, з мережкою, на маркізетовому матеріалі

Ціна \$8.95

СКАТЕРТЬ, 54×72 цалі, півлянна вишивка червоно-чорна, малюнок ч. 95, на берегах — мережка (вирізка) і 6 серветок до неї

Ціна \$13.25

СКАТЕРТЬ, 54×72 цалі, півлянна, вишивка у п'яти кольорах, малюнок ч. 1355, мережка (вирізка) по берегах і 6 серветок до неї

Ціна \$13.25

СКАТЕРТЬ, 60×72 цалі, півлянна, малюнок ч. 759, вишивка червоно-чорна (троянди), мережка (вирізка) по берегах і 6 серветок до неї

Ціна \$14.25

ДОРІЖКА НА СТОЛИК, 14×54 цалі, півлянна, малюнок ч. 1204, вишивка багатокольорова, мережка (вирізка) по берегах

Ціна \$2.75

ДОРІЖКА НА СТОЛИК, 11×38 цалів, півлянна, малюнок ч. 1324, вишивка червоно-чорна, мережка (вирізка) по берегах

Ціна \$1.75

КУПОНИ ВИШИВАНИХ СОРОЧОК для хлопців від 7 до 12 літ, вишивки в різних орнаментах

Ціна \$6.95

Є ще невеличка кількість купонів на чоловічі сорочки, вишивки різні

Ціна — від \$6.95 до \$20.50

UKRAINSKA KNYHA

962 BLOOR ST., WEST, TORONTO, ONT., LE 4-7551

Вивчаймо англійську або французьку мову

Не може бути нічого важливішого для нас, як найскорше і найліпше вивчити мову тієї країни, у якій живете — англійську або французьку. Це необхідно для вашого успіху в Канаді.

Подаємо деякі головні причини, чому ви повинні вивчати ці мови —

- Знаючи французьку або англійську мову ви зможете легше нав'язати нові знайомства та здобувати друзів, робити покупки в крамницях, полагоджувати справи в урядових установах та користуватись усілякими послугами, які вам належать, як членові місцевої громади.
- Знання англійської або французької мови значно підвищить вартість ваших кваліфікацій та вашого досвіду в очах вашого працедавця.
- У багатьох випадках підвищення в праці залежить у великій мірі від уміння розмовляти, читати й писати плинно англійською або французькою мовою.
- Якщо ви добре володієте англійською або французькою мовою, вам буде легше скористатися з багатьох технічних курсів для підвищення кваліфікацій.
- Ви зобов'язані знати англійську або французьку мову, щоб стати канадським громадянином.

Вечірні курси англійської або французької мови є майже в кожній місцевості. За інформаціями про ці курси звертайтеся до директора місцевої школи, до найближчого урядовця уряду громадянства та іміграції, вашого священика або до цього журналу.

Чому б вам не зареєструватись сьогодні?..

A handwritten signature in cursive script, reading "Ellen L. Ferklo".

ЕЛЕН Л. ФЕРКЛОУ
Міністер Громадянства і Іміграції